

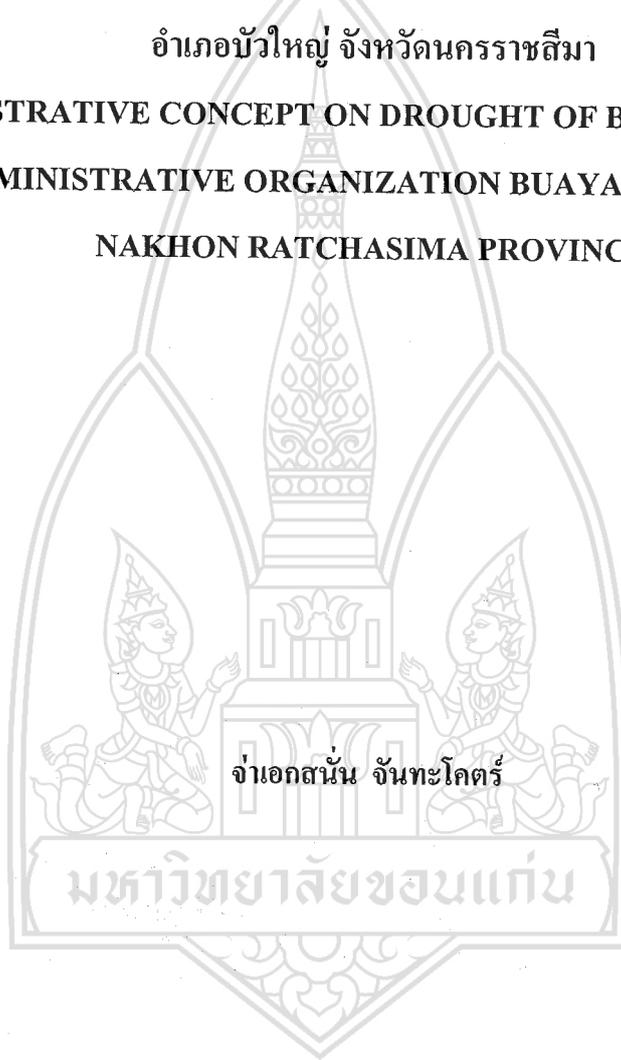
แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล บัวใหญ่

อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ADMINISTRATIVE CONCEPT ON DROUGHT OF BUAYAI TAMBON

ADMINISTRATIVE ORGANIZATION BUAYAI DISTRICT

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

จำเอนสนัน จันทะโคตร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2555

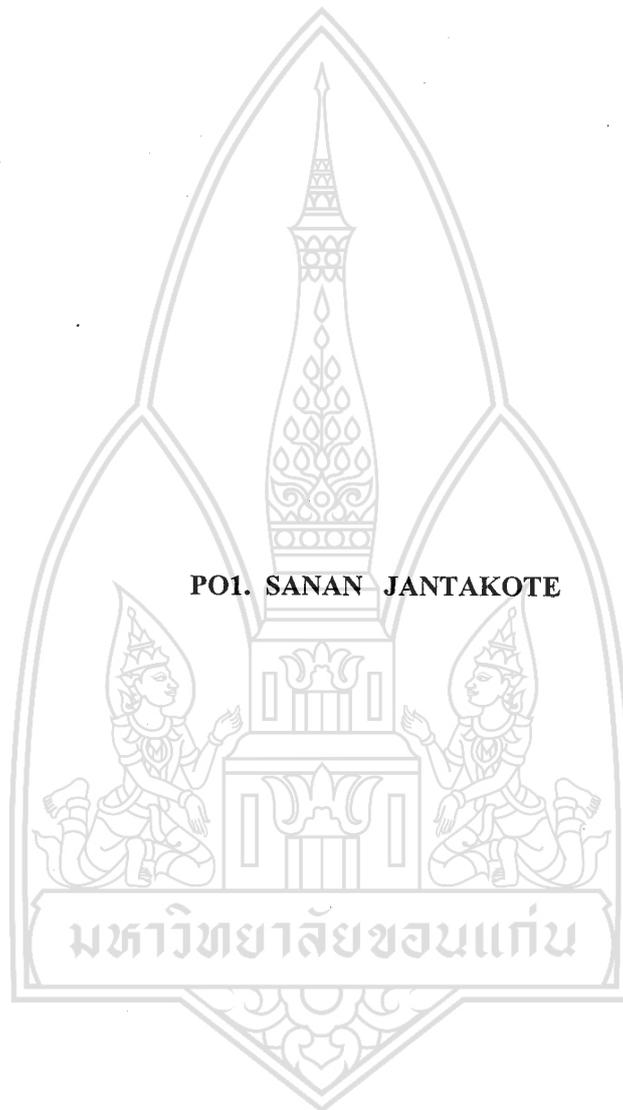
แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล บัวใหญ่
อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

รายงานการศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

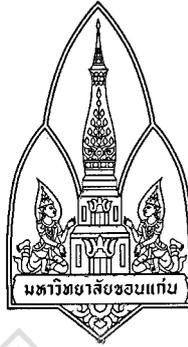
พ.ศ. 2555

**ADMINISTRATIVE CONCEPT ON DROUGHT OF BUAYAI TAMBON
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION BUAYAI DISTRICT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE**

**AN INDEPENDENT STUDY REPORT SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF
PUBLIC ADMINISTRATION IN LOCAL GOVERNMENT
COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION
KHON KAEN UNIVERSITY**

2012

ใบรับรองรายงานการศึกษาอิสระ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ชื่อการศึกษาอิสระ: แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่
อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้ทำการศึกษาอิสระ: จำเอกสนั่น จันทะโคตร

คณะกรรมการสอบการศึกษาอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ ฉวีราช

กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ:

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ ฉวีราช)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ นกร วงศ์ธนวิสุ)

คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ของวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2555

สนัน จันทะโคตร. 2555. แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล บัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการศึกษาดูงานวิชาการระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. รายงานการศึกษาดูงานวิชาการระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. รายงานการศึกษาดูงานวิชาการระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. รายงานการศึกษาดูงานวิชาการระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพันธ์ศักดิ์ ฉวีวิราช

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิธีการดำเนินงาน ปัญหา ข้อจำกัด ในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยศึกษาจากประชาชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 168 คน รวมทั้งการสัมภาษณ์คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จำนวน 16 คน ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ซึ่งสามารถ แบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการเตรียมการก่อนเกิดเหตุ 2) ขั้นตอนการดำเนินการขณะเกิดเหตุ 3) ขั้นตอนการดำเนินการหลังเกิดเหตุ ซึ่งการดำเนินการด้านการจัดการปัญหาภัยแล้งที่ผ่านมาได้ประสบปัญหา ข้อจำกัด หลายด้าน เช่น ด้านการวางแผน ด้านงบประมาณ ด้านเครื่องจักร/เครื่องมือ/อุปกรณ์และด้านการจัดการ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ดังนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการภัยแล้งที่ชัดเจน โดยการจัดทำแผนแม่บทการจัดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งในพื้นที่อย่างยั่งยืน เน้นส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการใช้น้ำ ตลอดจนการจัดสรรและแสวงหางบประมาณให้เพียงพอแก่การแก้ไขปัญหา ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งนั้น ขั้นตอนการเตรียมการก่อนเกิดเหตุ ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เครื่องจักร/เครื่องมือ ทั้งที่มีอยู่และที่ต้องประสานขอรับการสนับสนุนจากภายนอก ขั้นตอนการดำเนินการขณะเกิดเหตุ ควรจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการช่วยเหลือประชาชน และใช้กลไกการทำงานเป็นทีม ทำงานเชิงบูรณาการ และเน้นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงแผน ขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือของทางราชการ ขั้นตอนการดำเนินการหลังเกิดเหตุ ควรมีการลงพื้นที่สำรวจ ประเมินผลความเสียหายจัดทำบัญชีของผู้ประสบภัย เพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยา ตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการ

Sanan Jantakote. 2012. **Administrative Concept on Drought of Buayai Tambon Administrative Organization Buayai District Nakhon Ratchasima Province.** An Independent Study Report for the Degree of Master of Public Administration in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University.

Independent Study Adviso: Assistant Professor. Dr. Prapansak Chaveerach

ABSTRACT

This research had the objective to study the methods of implementation and challenges in managing drought by the Buayai Tambon Administrative Organization (TAO) in Buayai District of Nakorn Ratchasima Province. This study also proposes guidelines for improving drought management. Data were collected by interviews with 168 persons including local administrators and staff of the TAO.

This study found that the TAO manages drought in three stages: (1) Preparation before the drought; (2) Implementation during the drought; and (3) Post-drought activity. In the past, the TAO has faced a number of limitations in the areas of planning, budget, equipment, and management. The local administrators need to elevate the importance of fighting drought with clear policy and action. There needs to be a master plan for sustainable action which emphasizes community participation, more efficient water usage, and mobilization of more budgets. In the preparation phase, staff need to be identified and oriented, and equipment assembled, or procured from external sources. During the drought, there needs to be a drought assistance center set up for prevention and combating drought. This center can help coordinate among agencies and promote integrated action. There needs to be public information dissemination of the master plan. After the drought, officials need to survey the affected areas and evaluate the losses. They need to prepare a list of drought victims and provide primary assistance in accordance with government guidelines.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาอิสระนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร.ประพันธ์ศักดิ์ จวีรราช อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ แนะนำแนวทางการทำงานเพิ่มเติม และให้ความเอาใจใส่ ความเมตตากรุณาถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์เป็นอย่างดี ทั้งยังปลูกฝังให้ผู้ศึกษามีความอดทน มีวินัย หมั่นค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้การทำการศึกษาครั้งนี้มีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ที่เป็นประโยชน์ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ให้แก่ผู้ศึกษา ซึ่งล้วนเป็นความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ในการทำงานของผู้ศึกษาต่อไป ผู้ศึกษาขอระลึกถึงพระคุณบิดาและมารดา ที่ได้อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจรักในการศึกษา และหมั่นหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ขอขอบพระคุณองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ที่มอบโอกาสแก่ผู้ศึกษาในครั้งนี้ และท้ายสุดขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดการทำงานศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

सनัน จันทะโคตร

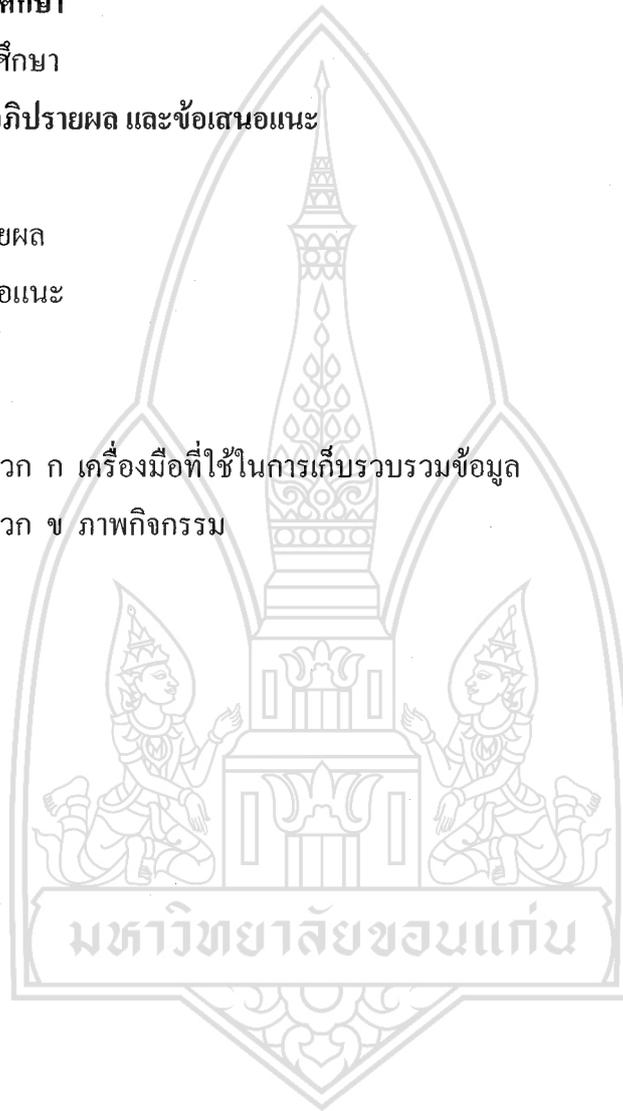
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	5
ขอบเขตการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการภัยแล้ง	7
แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	11
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันภัยแล้ง	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
กรอบแนวคิดในการศึกษา	32
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา	33
พื้นที่ในการศึกษา	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	36
ผลการศึกษา	36
บทที่ 5 สรุปลงมือปฏิบัติและข้อเสนอแนะ	49
สรุป	49
อภิปรายผล	52
ข้อเสนอแนะ	54
เอกสารอ้างอิง	57
ภาคผนวก	59
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	60
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม	83
ประวัติผู้เขียน	86

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ข้อมูลการเกิดภัยแล้งปี 2553-2554	35
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	37
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านบุคลากร	38
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านงบประมาณ	38
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์	39
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านการจัดการ	40
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการเตรียมความพร้อม ก่อนเกิดเหตุ	40
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการดำเนินการขณะ เกิดเหตุภัยแล้ง	41
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการดำเนินการหลัง เกิดเหตุภัยแล้ง	42

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

32

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน และเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พี่น้องประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ และหน่วยงานนี้ได้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 โดยประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม 113 ตอนที่ 90 ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 ในเขต ตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่ประมาณ 27,000 ไร่ หรือประมาณ 43 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ตำบลบัวใหญ่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ไม่มีภูเขา โดยทั่วไปเป็นที่ราบเอน ไม่สม่ำเสมอ มีลำห้วยโจด ห้วยลิงจี่ไหลผ่านตอนกลางของตำบล ซึ่งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่มีทั้งหมด 3 ฤดู

1. ฤดูแล้ง ช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - มิถุนายน
2. ฤดูฝน ช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม- ตุลาคม
3. ฤดูหนาว ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์

ประชาชนของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน จำนวนประชากรประมาณ 9,000 คน หรือ ประมาณ 1,800 ครัวเรือนประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (ทำไร่, ทำนา, ทำสวน) โดยพื้นที่ทำการเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนจึงจะทำการเพาะปลูกข้าวได้ ซึ่งเพาะปลูกข้าวทำได้ปีละครั้ง และปลูกพืชไร่ ได้แก่ อ้อยและมันสำปะหลัง เมื่อหมดฤดูฝนก็จะเข้าสู่ฤดูแล้ง ทำให้การเกษตรหยุดชะงักเพราะไม่มีน้ำในการประกอบอาชีพเกษตร จึงหันหน้าไปประกอบอาชีพรับจ้าง ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร

เพราะฉะนั้น น้ำ คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคนมนุษย์หรือผู้ที่อาศัยน้ำในการดำรงชีวิตไม่ว่ามนุษย์, สัตว์, พืชตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลายที่อาศัยน้ำ เพราะถ้าขาดน้ำก็เหมือนขาดลมหายใจในการดำรงชีวิตให้อยู่ต่อไปคงจะเป็นไปไม่ได้ถ้าไม่มีน้ำ เพียงแต่เป็นเหมือนสิ่งที่ทุกคนคิดว่าพอเพียงต่อความต้องการทั้งแต่ในอดีต พืชหรือความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติยังคงอยู่ ทำให้ฤดูกาลต่าง ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักเพราะไม่มีผู้ทำลายธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีมาบังคับธรรมชาติทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แต่มนุษย์ก็ยังหาความสุขจากธรรมชาติแต่ก็เหลือน้อยทุกที เพราะปัจจุบัน น้ำทำลายทุกอย่าง เมื่อเกิดพายุ ฝนตกลงมาอย่างหนัก

ธรรมชาติ ต้นไม้ถูกทำลาย แนวทางกันเขตต่างๆถูกลูกกลม แนวทางของน้ำเกิดน้ำท่วมฉับพลัน เมื่อน้ำผ่านอย่างรวดเร็วในแต่ละพื้นที่ไม่กักเก็บน้ำทำให้ฤดูแล้งน้ำแห้งฉับพลัน เพราะอุณหภูมิร้อนเกินไปเกิดจากที่ต้นไม้ถูกทำลาย แก๊สเสียต่างๆมากมาย แม้แต่ควันเสียของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษในโลก มุมต่างๆในโลกจะเปลี่ยนไป แม้แต่ในภูมิภาคอื่น ๆก็เกิดภาวะภัยต่างๆ ตามมา ฤดูแล้งก็แล้งมาก ในภาคอีสานก็เกิดภัยแล้งจะเห็นได้ว่าภัยแล้งจะมาจากภาคอีสานเร็วกว่าทุกภาคของประเทศ จังหวัดที่มีผลกระทบภัยแล้งได้ว่าส่วนใดก็จะมีแนวทางสำรวจให้ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนเช่นเดียวกัน จังหวัดนครราชสีมาให้ความสำคัญกับภัยแล้ง โดยมีอำเภอเป็นที่ประสานให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ

ภัยแล้ง

ภัยแล้ง หมายถึง ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำในพื้นที่โดยเกิดความแห้งแล้งเป็นเวลานานๆ สาเหตุหลักมาจากธรรมชาติ เช่น อุณหภูมิเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ระดับน้ำในทะเลเปลี่ยนแปลงหรือเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น วัตภัย แผ่นดินไหว และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ผลกระทบจากภาวะเรือนกระจก หรือโอโซน พัฒนาการของอุตสาหกรรม และการตัดไม้ทำลายป่า สำหรับประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและทิ้งช่วงและฝนจะตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อเกิดฝนแล้ง น้ำขาดแคลนในลำคลอง ซึ่งประเทศไทยจะเกิดความแห้งแล้งมีอยู่ประมาณ 2 ช่วงของฤดู คือ ฤดูหนาวกับช่วงฤดูแล้ง กินระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม – พฤษภาคม ของทุกปีประมาณ 8 เดือน จะเห็นได้ว่าฤดูฝนจะมีอยู่ประมาณ 3-4เดือน ถ้าเราไม่จัดการบริหารน้ำให้ดี เราจะขาดแคลนทางด้านเศรษฐกิจทันที โดยเฉพาะการขาดแคลนอาหาร เพราะเกษตรกรไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทำให้อาหารแพงมีผลต่อสังคมด้วย เพราะฉะนั้นปัญหาภัยแล้งมีทุกปีแล้ว พอถึงฤดูฝนก็ล้มภัยแล้งปล่อยให้ภัยแล้งเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ถ้าเราไม่บริหารจัดการภัยแล้งโดยการบริหารจัดการน้ำให้ดีที่สุด ก็จะประสบปัญหาภัยแล้งเหมือนกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะเมื่อเกิดมีน้ำ – ฤดูฝน ก็จะปล่อยน้ำที่มีมาก ๆ ต่อไป ก็จะเข้าสู่ช่วงฤดูหนาว น้ำที่กักเก็บไว้ก็เกิดแห้งไปจนถึงฤดูแล้ง ก็คือ ความตาย ถ้าเปรียบเหมือนธรรมชาติกับชีวิตเป็นของคุณกันตลอดไป ถ้าเราไม่จัดการบริหารน้ำอย่างจริงจังก็จะถูกลงโทษแน่นอน

ภัยแล้งทำให้เกิดผลกระทบในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านการเกษตร เพราะขาดระบบน้ำ น้ำในลำห้วย หนอง คลอง บึง สระน้ำ มีไม่เพียงพอที่จะทำการเพาะปลูก การเกษตรจึงส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเพราะไม่สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้ หอม ผักชี ผักกาด จึงทำให้ประชาชนต้องซื้อจากที่อื่น ทำให้อายุได้ที่มีอยู่น้อยลงและรายได้ไปสู่ท้องถิ่นอื่น ส่วนพืชที่ต้องอาศัยน้ำฝน พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ และ

ยังทำให้เกิดผลเสียหายต่อพืชผล เช่น มะม่วง ขนุน น้อยหน่า ฝรั่ง ชาวบ้านหรือประชาชนจึงขาดรายได้อันแต่ละปี คราวเรือนละประมาณ 80,000 บาทต่อปี ในช่วงเดือนมีนาคม-มิถุนายน ประมาณ 4 เดือนหนึ่งคราวเรือนจะมีรายได้ในการเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตหรืออาชีพเสริมประมาณเดือนละ 7,000 บาท ส่วนผลกระทบต่อการเลี้ยงสัตว์เช่น การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ วัว ควาย เกษตรกรไม่สามารถเลี้ยงได้แม้กระทั่งการขาดแคลนน้ำดื่ม การบริโภคน้ำก็มีไม่เพียงพอ ต่อความต้องการในการอุปโภค บริโภค องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ แบ่งความต้องการหรือระดับความรุนแรงของหมู่บ้าน ไว้ 2 ระดับ ระดับรุนแรงกับระดับปานกลาง ระดับรุนแรงหมายถึง การขาดน้ำแบบไม่มีให้ดื่มเลย ตรวจพบมีอยู่ 1 หมู่บ้าน หมู่บ้านหนองเพนียดประชากรประมาณ 300 คน ส่วนระดับปานกลางจะมีอยู่ 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านป่าตอง บ้านโนนพลวง บ้านท่าเนิน บ้านหนองปรือ บ้านห้วยโจด บ้านหนองตะไคร้ บ้านห้วยแคน บ้านดอนฆ่าเสือ บ้านสระครก บ้านหันเก่า บ้านศรีม่วง

ภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ที่มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้มีการเตรียมความพร้อมทั้ง 3 ด้าน เมื่อเกิดความเสียหายเมื่อมีภัยแล้งจะเห็นได้ว่ากระทบตั้งแต่ด้านเศรษฐกิจเพราะประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (ทำนา ทำสวน ทำไร่) โดยพื้นที่ทำการเกษตรต้องอาศัยน้ำฝน จึงทำนาได้ปีละครั้ง พันธุ์ข้าวที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ในเมือง รองลงมาเป็นการเพาะปลูกพืชไร่ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง นอกจากนั้นเป็นการปลูกผลไม้และพืชสวนบ้าง สำหรับสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ไก่พื้นบ้าน ไก่เนื้อ เป็ดเนื้อ โคเนื้อ เป็นต้น คราวเรือนส่วนใหญ่มีรถไถเดินตามเป็นของตนเองบางรายมีพื้นที่ทางการเกษตรน้อยหรือเช่านาทำจะต้องจ้างเพื่อนบ้านไถให้ในอัตราไร่ละ 250 บาท ส่วนค่าแรงในการประกอบอาชีพการเกษตรค่าแรงวันละ 120-150/บาท/คน/วันและเมื่อเกษตรกรว่าจากการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้งหรือหลังฤดูการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ในปี พ.ศ. 2555 กรมอุตุนิยมวิทยาว่าฤดูหนาวของไทยจะสิ้นสุดประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2555 ทำให้มีอากาศร้อนในตอนกลางวัน และเข้าช่วงฤดูร้อนต่อไปและเพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้มีการจัดการเตรียมความพร้อมด้านภัยแล้งดังต่อไปนี้

- จัดทำรายชื่อประชาชนที่มีความเสี่ยงต่อการประสบภัยแล้ง
- ทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหากลุ่มภัยแล้ง
- เตรียมกำลังคน สำรวจวัสดุ อุปกรณ์ รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการบรรเทาความเดือดร้อน
- สำรวจตรวจสอบแหล่งน้ำ รวมทั้งภาชนะเก็บกักน้ำให้พร้อม

-รวบรวมข้อมูลและประมวลความคิดเพื่อจัดทำแผนการพัฒนา

-ดำเนินการขุดลอกคลอง คู แหล่งน้ำสาธารณะ

จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ให้เห็นความสำคัญกับปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้พี่น้องประชาชนได้รับผลกระทบหรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด เพราะจะเกิดการสูญเสียถ้ามีผลกระทบภัยแล้ง เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ภูมิประเทศและกระทบมากที่สุดคือ ด้านจิตใจและความเป็นอยู่ เพราะขาดแคลนอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ ตลอดจนขาดด้านอาชีพเพื่อทำให้ชีวิตคงอยู่ ถ้าไม่มีน้ำจะมีสิ่งมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้หรือไม่ การบริหารจัดการน้ำให้สมบูรณ์และพอเพียงต่อประชาชนเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์โลกต่อไป สภาพปัญหาภัยแล้งมักเกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี โดยเป็นช่วงที่มีภาวะอากาศแห้งแล้งจากอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ในบางวันจะมีอุณหภูมิสูงสุดถึง 40-43 องศา ปริมาณฝนตกจะมีเฉพาะบางพื้นที่ทำให้เกิดสภาวะความแห้งแล้ง ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ทั่วไป ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิต และเกิดความเสียหายต่อการประกอบอาชีพของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ซึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้มีการเตรียมความพร้อมและช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยเตรียมการป้องกันและการประสานการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องดำเนินการ เป็น 3 ระยะ 1.ระยะก่อนเกิดภัยแล้ง 2.ระยะขณะเกิดภัย 3.ระยะหลังผ่านพ้นภัยแล้งไปแล้ว ซึ่งการเกิดภัยแล้ง มีผลกระทบต่อพี่น้องประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่อย่างชัดเจน เช่นผลกระทบต่อดำรงชีวิต การขาดแคลนอาหาร พืชผลทางการเกษตรเสียหาย กระทบกระทั่งเศรษฐกิจของท้องถิ่นอำเภอ, จังหวัด และประเทศชาติ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ เกิดโรคระบาดต่าง ๆ เช่น โรคบิด ท้องร่วง เป็นต้น แม้กระทั่ง พืช สัตว์เลี้ยง อดอาหาร ตลอดจนอุตสาหกรรมในท้องถิ่น เช่นอุตสาหกรรมน้ำดื่ม ซึ่งมีการผลิตน้ำแข็งในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ด้วย

จากปัญหาดังกล่าว และแนวทางในการเตรียมพร้อม จากภัยแล้ง ผู้ศึกษาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ซึ่งมีหน้าที่ ดูแลงานด้านเอกสาร ข้อมูล และงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการภัยแล้งของ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ เพื่อให้ คณะผู้บริหาร บุคลากร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ เอกชน ประชาชนได้เห็นความสำคัญกับปัญหา และเตรียมความพร้อม ก่อนเกิดภัยแล้ง หรือต่อสู้กับภัยแล้งและปรับสภาพทางภูมิศาสตร์หลังจากการเกิดภัยแล้งและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พี่น้องประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการศึกษา

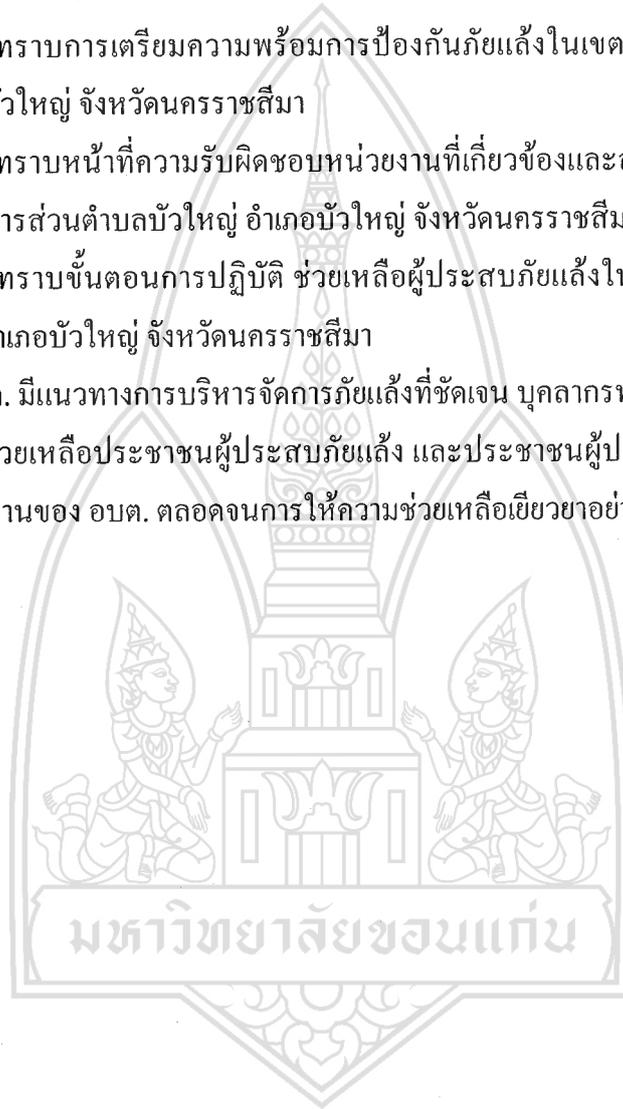
1. การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
2. การศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษา คือ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งเพื่อหาทางแนวทางแก้ไขปัญหาภัยแล้งและช่วยเหลือต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภัยแล้ง หมายถึง ความแห้งแล้งของลมฟ้าอากาศ อันเกิดจากการที่มีฝนน้อยกว่าปกติ หรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นระยะเวลาานานกว่าปกติ และครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ พืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ขาดน้ำ ทำให้ไม่เจริญเติบโตตามปกติเกิดความเสียหาย และความอดอยากทั่วไป
2. ปัญหาภัยแล้ง หมายถึง การเกิดภัยแล้งทำให้มนุษย์หรือพืช สัตว์ ขาดแคลนน้ำในการดำรงชีวิตเกิดการขาดแคลนอาหาร และมีผลกระทบกับการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเกษตร เป็นต้น
3. การเตรียมความพร้อมภัยแล้ง หมายถึง ใช้กลยุทธ์ วิธี แนวทางต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในท้องที่หรือพื้นที่ใดหรือพื้นที่หนึ่ง เช่น การเตรียมแผนป้องกัน และแก้ปัญหาภัยแล้ง เตรียมความพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ กำลังคน เครื่องมือ ตลอดจนข้อมูล ต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
4. บุคลากร หมายถึง พนักงาน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่
5. แผน หมายถึง แผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
6. อบต. หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อทราบแนวทางแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อทราบการเตรียมความพร้อมการป้องกันภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อทราบหน้าที่ความรับผิดชอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนช่วงภัยแล้ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
5. เพื่อทราบขั้นตอนการปฏิบัติ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
6. อปต. มีแนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งที่ชัดเจน บุคลากรทราบและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติ ในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยแล้ง และประชาชนผู้ประสบภัยได้รับทราบข้อมูลแผนการดำเนินงานของ อปต. ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเยียวยาอย่างทั่วถึง

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และ ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการภัยแล้ง
2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันภัยแล้ง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการภัยแล้ง

ภัยแล้ง หมายถึง ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำเป็นเวลานานในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ที่เกิดจากสาเหตุต่างๆ เช่น ภัยธรรมชาติ มนุษย์และทำให้การพืชและสัตว์ต่างๆ ขาดแคลนน้ำใช้ในการดำรงชีวิต

1. โดยธรรมชาติ
2. โดยการกระทำของมนุษย์

สำหรับภัยแล้งในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะ ปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

ปราโมทย์ ไ้มักลัด (2553) ได้อธิบายหลักการจัดการปัญหาการขาดแคลนน้ำ และภัยแล้งว่า เราควรต้องทำในหลายยุทธศาสตร์และหลายมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างกันให้บูรณาการอย่างเป็นระบบ ปัญหาการขาดแคลนน้ำที่บริเวณใดก็ตามใน เบื้องแรกที่สุด หน่วยงานทุกระดับและบรรดาคงค์กรต่าง ๆ รวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรจะได้มีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาภัยแล้ง ปัญหาการขาดแคลนน้ำซึ่ง เกี่ยวข้องกับสภาพธรรมชาติในภาพรวมของแต่ละภูมิภาคและท้องที่ ความวิปริตผันแปรของ ธรรมชาติตลอดจนสภาพภูมิสังคมและการกระทำของมนุษย์มีส่วนทำให้เกิดปัญหา ซึ่งกล่าวไว้ว่า จะต้องสร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีแผน สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องน้ำ ที่น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด หากไม่มีน้ำ ก็

จะไม่มีชีวิต ทรัพยากรน้ำจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตทุกชีวิต การกำหนดนโยบายจัดการ
แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง ได้นำเสนอไว้ 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1. มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและกิจการต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการขาด
แคลนน้ำ ภัยแล้งโดยการพัฒนาและจัดหา^{น้ำ}จากแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่เหมาะสมได้แก่ น้ำในบรรยากาศ
แหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำบาดาล
2. จัดสรรน้ำให้เหมาะสมและเป็นธรรมโดยประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อให้การใช้น้ำอย่างมี
ประสิทธิภาพ
3. มีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ปรับปรุงฟื้นฟูและบูรณะรักษาแหล่งน้ำ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
และแหล่งน้ำที่รัฐบาลสร้าง จัดทำแผนแม่บทการจัดการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งให้
แก้ปัญหาแต่ละพื้นที่และชุมชนเป็นแผนงานและวิธีการที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ ในเชิงเทคนิคและ
วิธีการต่าง ๆ อย่างครบทุกด้านมีความเหมาะสมถูกต้อง

การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริสเมื่อ (17 มีนาคม 2529)ทรงสนพระราช
หฤทัย ในการจัดการน้ำให้มีเพียงพอ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หลัก
สำคัญที่ว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภค และน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้า
ไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า คนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ เป็นความตอนหนึ่งใน
พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชดำรัสอย่างตรงไปตรงมาที่ทรงวาง
น้ำหนักให้กับเรื่องน้ำถึงความสำคัญของน้ำต่อความอยู่รอดของชีวิต ทั้งมนุษย์ สัตว์ และพืช โดยน้ำ
นั้น เป็นองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ถ้าไม่มีน้ำชีวิตก็ไม่สามารถอยู่รอดได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำ ในไร่นาซึ่งนับวันจะ
รุนแรงมากขึ้น การทำอ่างเก็บน้ำฝายทดน้ำหรือการขุดลอกหนองและบึงซึ่งตามธรรมชาติมีจำกัดไม่
อาจจัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงต่อราษฎรที่มีถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไป ดังนั้นจึงพระราชทาน
พระราชดำริ ในการขุดสระเก็บน้ำของเกษตรกรของแต่ละรายเพื่อเก็บไว้ใช้ทำการเกษตรผสมผสาน
แทนการทำนา ปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวจะได้มีของกินเป็นอาหารภายในครัวเรือนตลอดทั้งปี หากมี
ผลผลิตเหลือก็ขายเป็นรายได้ โดยงานสระเก็บน้ำ กับระบบทำการเกษตร แบบผสมผสาน ลักษณะนี้
มีพระราชกระแสรับสั่งว่า เป็นทฤษฎีใหม่ในปัจจุบันมีการขยายผลไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

การพัฒนา^{น้ำ}บาดาลเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูก ท้องที่ใดมีศักยภาพและ
คุณภาพน้ำบาดาลเหมาะสมใช้อุปโภค บริโภค ให้วางแผนการขุดเจาะน้ำบาดาลให้ครบทุกหมู่บ้าน
ที่ขาดแคลนน้ำ ใช้อุปโภค บริโภค และพัฒนาจัดทำประปาหมู่บ้าน ท้องที่ใดมีแหล่งน้ำบาดาลที่ให้
ปริมาณน้ำมาก และมีคุณภาพน้ำดี จะเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ สามารถนำมาใช้ร่วมกับน้ำผิวดิน เพื่อ

สนับสนุนการเพาะปลูกได้ทั้งที่พื้นที่ในเขตชลประทาน และนอกเขตชลประทาน หลายท้องที่ใช้เป็นแหล่งน้ำหลัก และเป็นแหล่งน้ำเสริมเช่น พื้นที่แม่น้ำลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นต้น หน่วยงานรับผิดชอบน้ำบาดาลต้องมีมาตรการ บริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ในท้องที่มีศักยภาพการใช้น้ำบาดาล

สำนักพยากรณ์อากาศ: พยากรณ์อากาศและการเตือนภัยกรมอุตุนิยมวิทยา (2546) กล่าวว่า ฝนแล้ง หมายถึงความแห้งแล้งของลมฟ้าอากาศอันเกิดจากการที่ฝนน้อยกว่าปกติไม่เพียงพอ ต่อความต้องการหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำใช้และพืชต่าง ๆ ขาดน้ำ หล่อเลี้ยงขาดความชุ่มชื้นทำให้พืชผลไม่สมบูรณ์และไม่เจริญเติบโตไม่ให้ผลตามปกติเกิดความเสียหายและเกิดความอดอยากขาดแคลนทั่วไป ความรุนแรงของฝนแล้งขึ้นอยู่กับความชื้นในอากาศ ความชื้นในดินระยะเวลาที่เกิดความแห้งแล้งและความกว้างใหญ่ของพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งฝนแล้งที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก ได้แก่ฝนแล้งที่เกิดในช่วงฤดูฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงฝนทิ้งช่วงที่ยาวนานระหว่างเดือนมิถุนายนต่อเนื่องเดือนกรกฎาคมทำให้พืชไร่ต่างๆทำการเพาะปลูกไปแล้ว ขาดน้ำและได้รับความเสียหายพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากฝนแล้ง ได้แก่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางเพราะเป็นบริเวณที่อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้เข้าไปไม่ถึงและถ้าปีใดไม่มีพายุเคลื่อนที่ผ่านในแนวดังกล่าวแล้วจะก่อให้เกิดฝนแล้งที่มีความรุนแรงมาก

สำนักป้องกันภัยธรรมชาติและความเสี่ยงทางการเกษตรกรมพัฒนาที่ดินกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์: ภัยแล้งเป็นภัยธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะนำความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างมากทั้งทางด้านการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและด้านการเกษตรที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรที่สำคัญในตลาดโลกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าภัยแล้งมีผลกระทบโดยตรงต่อการลดลงของผลผลิตทางการเกษตรและมีผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ การทิ้งร้างที่ดินทำกินการอพยพละทิ้งที่อยู่อาศัยไปหางานทำในเมือง ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สาเหตุการเกิดภัยแล้งอีกประการคือ จากการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีการขยายพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องและเป็นเหตุให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำของมนุษย์ที่มีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงของการขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นสำหรับภัยแล้งทางการเกษตรมีสาเหตุและปัจจัยสำคัญอยู่ 2 สาเหตุ คือสาเหตุจากธรรมชาติ เช่น ฝนทิ้งช่วงปริมาณน้ำฝนน้อย ดินมีความสามารถในการเก็บกักความชื้นต่ำ ปริมาณน้ำใต้ดินมีน้อย เป็นต้น และสาเหตุ

จากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าการใช้ประโยชน์จากน้ำทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำลดลง ระบบการเพาะปลูก ความถี่ของการเพาะปลูก เป็นต้น

ศิริพงษ์ หังสพฤกษ์ (2552) อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ กล่าวว่าปัญหาน้ำแล้งเกิดขึ้น ทุกปีแต่ที่ผ่านมามีการจัดการจัดหาแผนดูแลภัยแล้งอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการบริหารจัดการน้ำแต่ในทางปฏิบัติเรื่องการกักเก็บน้ำในแต่ละปีซึ่งมีปริมาณมากยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรน้ำที่มีมากในฤดูฝนจึงถูกทิ้งไปอย่างสูญเปล่าทั้งที่ปัญหาน้ำแล้งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ที่จริงก็คือการขาดแคลนนํ้านั่นเอง

รอยล จิตรดอน (2552) ผอ.สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) หรือ สนนท. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก็ระบุเช่นเดียวกันว่า "ปัญหาน้ำแล้งไม่น่าเป็นห่วง เป็นเรื่องธรรมชาติ ประเทศเข้าสู่ฤดูแล้งและปีนี้ไม่น่าจะแล้งมากด้วย ยกตัวอย่างปัญหาน้ำแล้งที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการศึกษาพบว่า ไม่ได้มีแต่เฉพาะปัญหาน้ำแล้งเพียงอย่างเดียวแต่พบว่าพื้นที่ที่มีปัญหาน้ำแล้ง และน้ำท่วมเป็นพื้นที่เดียวกันและในแต่ละปีมีฝนตกเป็นปริมาณมาก แต่เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำจึงทำให้เกิดปัญหาน้ำแล้ง หรือภัยแล้งมากในหน้าแล้ง ซึ่งสิ่งที่ได้เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการคือการฟื้นฟูและเชื่อมโยงอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่มีมากกว่า 10,000 อ่าง และเป็นเสมือนแก้มลิงเข้าด้วยกันเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง"

ธีระ วงศ์สมุทร (2555) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่า กระทรวงเกษตรฯ ได้วางแนวทางการจัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำของประเทศ ประจำปี (2555) มีหลักการในภาพรวม ได้แก่ การปรับปรุงเกณฑ์ปฏิบัติการอ่างเก็บน้ำ (Reservoir Operation Rule Curve) เพื่อพร่องน้ำล่วงหน้าในฤดูแล้ง ซึ่งจะช่วยลดการระบายในฤดูฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนสิงหาคม กันยายน และตุลาคม โดยยังคงรักษาสมดุล ในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อใช้ในการป้องกันน้ำท่วม การอุปโภค การเกษตร และให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำในแต่ละปี และพยายามไม่ให้เกิดอุทกภัยดังเช่นปี 2554 ตลอดจนป้องกันภัยแล้ง นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำในกรณีต่างๆ รวมทั้งการปรับปรุงระบบพยากรณ์อีกด้วย โดย ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน จะเป็นช่วงที่ภาคเกษตรกรรมมีความต้องการใช้น้อยอันจะส่งผลให้ปริมาณน้ำเก็บกักของเขื่อนในช่วงเวลาดังกล่าวลดลงเข้าสู่เกณฑ์ต่ำสอดคล้องกับการรับน้ำในการเข้าสู่ฤดูฝนซึ่งจะเริ่มต้นในเดือนพฤษภาคม ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ปัจจัยรอบด้านกันอย่างใกล้ชิด ทั้งปริมาณน้ำฝน สภาพอากาศ ความต้องการใช้น้ำ ตลอดจนบทเรียนจากอุทกภัย ปี 2554 เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างรัดกุมชัดเจนต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความหมาย ของการมีส่วนร่วม ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมลักษณะของการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม รายละเอียดดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 25) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายความว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และยังคงกล่าวอีกว่าการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทอันเป็นชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ในทางยุทธวิธีจะต้องมีการแสวงหาผู้นำ เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชาชนในการระดมพลังความคิด และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

อภิชัย พันธเสน (2539: 164) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างความรู้สึกร่วมกันในการมีส่วนร่วมและในบางที่อาจหมายถึงการลดช่องว่างของการสื่อสารระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรืออีกความหมายหนึ่งอาจจะหมายถึง การให้ความสำคัญในการเข้าถึงหรือกลไกในการ ใ้ได้รับปัจจัยใหม่เพิ่มขึ้นหรือก่อให้เกิดความพอใจเพิ่มขึ้นบ้างในการสนองความต้องการพื้นฐาน หรือสิ่งที่ประชาชนต้องการ สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ (2541: 127) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมนอกจากจะหมายถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายด้วยตัวของเขาเองซึ่งจะทำให้เกิดความผูกมัดทางจิตวิทยาที่จะทำให้เป้าหมายหรือโครงการเหล่านั้นบรรลุ นอกจากนั้นยังเกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ ในเป้าหมายหรือโครงการ ดังนั้น เมื่อถึงภาคปฏิบัติเขาก็จะมีแรงจูงใจและกระตือรือร้นในทำงานบรรลุผลตามที่เขาได้มีส่วนกำหนดขึ้นมาและยังหมายถึงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในภารกิจ ต่าง ๆ ขององค์การ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือประชาชนในชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การวางแผน การลงมือปฏิบัติในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งรวมทั้งร่วมรับผิดชอบในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจซึ่งนำไปสู่ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการของตนและชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

อำนาจ อนันต์ชัย (อ้างถึงใน ยศพนธ์ ทศพระจันทร์, 2553) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ 5 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชนการเกลี้ยกล่อมมวลชน เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงานชุมชน โดยผู้ที่เกลี้ยกล่อมมวลชนจะต้องอาศัยพฤติกรรม

สันชาตญาณ การศึกษาอบรม และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมรอบตัวของคนในชุมชนด้วย และอาจจะต้องคำนึงถึงความต้องการของคนในแง่ความต้องการพื้นฐานและความต้องการที่จำเป็นตามแนวคิดของ Maslow เพื่อให้การพัฒนาชุมชนไปสู่เป้าหมายตามที่ตั้งไว้

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติสิ่งสำคัญประการหนึ่งของงานพัฒนาชุมชน คือการที่ประชาชนในชุมชนและผู้ปฏิบัติงานชุมชนต้องมีขวัญที่ดีไปด้วย เช่น การเห็นแก่ส่วนรวม คอยสำรวจปฏิบัติการเป็นแนวทางแก้ไข และเป็นทางตรวจสอบผู้ปฏิบัติงานด้วย การระดมสร้างขวัญของคนไทยให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกันจะนำไปสู่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ในทฤษฎีนี้เห็นว่า การให้คนพอใจในเกียรติภูมิการจรรโลงรักษาผืนดินกับท้องถื่น จะส่งผลให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่ม รู้จักการร่วมมือ เสียสละ กำลังทรัพย์และก่อให้เกิดพลังรวมในรูปแบบต่าง ๆ

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไป ยังเป้าประสงค์ลักษณะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงชุมชน ไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้น เรียกว่า ผู้นำพลวัตที่มีลักษณะแบบประชาธิปไตยที่มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ง่าย มีความรับผิดชอบ รู้จักประนีประนอมมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ปรีกษา แก้ปัญหา ทำงาน และติดตามผลงานก่อให้เกิดความร่วมมือและร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตัวอย่างการใช้ทฤษฎี เช่น การเลือกตั้งกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหารการใช้วิธีและระบบการบริหารในลักษณะการกระจายอำนาจ การบริหารไปทุกระดับ เพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าใจและสามารถร่วมกันบริหารชุมชนได้ด้วยตนเองแบ่งเบาภาระของรัฐ ส่งเสริมการทำงานเป็นคณะ สร้างมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนสรุปลงในความสำเร็จของงานตลอดจนจัดเป็นการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนทางหนึ่ง ตัวอย่างเช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่มีการประกวดโครงการดีเด่น เป็นการจูงใจให้ร่วมกันพัฒนาชุมชนได้ทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น

บัณฑกร อ่อนคำ (อ้างถึงใน ยศพนธ์ ทวีพระจันทร์, 2553) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน อันเกิดจากการผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีกับแนวคิดภาคปฏิบัติไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วยขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วน

กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมบริหารงานประสาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรมและนามธรรมต่อสังคมหรือบุคคลก็ตาม

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดกล่าวโดยสรุป การที่จะให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นั้นจะต้องศึกษาถึงความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร จะต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้เกษตรกรรู้สึกอยากร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมร่วมกันคิด ร่วมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ร่วมตัดสินใจและช่วยกันแก้ไขปัญหาไปในทิศทางที่เกิดจากความต้องการร่วมกัน และที่สำคัญต้องให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมทั้งในการริเริ่มพัฒนา การวางแผน การปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการติดตามประเมินผลของการพัฒนาร่วมกัน

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 6-7) ได้แบ่งลักษณะของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายพัฒนาดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา ความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองต่างๆ
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้จากบุคคลภายนอกหรือองค์กรต่างๆ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

อรพินท์ สพโชคชัย (2538: 59) ให้ความเห็นว่า ประชาชนควรมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้น คือ การร่วมคิด เสนอแนวทาง และวางแผน การที่ประชาชนร่วมวางแผนและเสนอโครงการพัฒนาชุมชนของตนเองจะช่วยส่งผลให้การพัฒนาชนบทเป็นการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยดำเนินโครงการตามศักยภาพ และประชาชนในชุมชนจะช่วยดูแลให้โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต่างๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตราบเท่าที่ประชาชนยังเห็นประโยชน์ของโครงการนั้น ๆ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:183) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสามารถนำมาพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้นนั้น การมีส่วนร่วมดังกล่าวเกิดจากแนวความคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเคื้อคร้อและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันจะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่ม ทำการที่สนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นจากแนวคิดต่างๆสามารถสรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีกรร่วมในการคิดวางแผน ประเด็นปัญหา วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน

(2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยการร่วมประสานงานในขั้นตอนการทำงานต่างๆ หรือสนับสนุนด้านกำลังกาย แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ หรือเงินทุน

3) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ โดยการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อที่จะสามารถรู้ปัญหา และแก้ไขปัญหาคือตรงจุดและทันทั่วทั้งที่ และเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร

ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม ไว้พอสรุปได้ดังนี้

ปธาน สุวรรณมงคล (อ้างถึงใน ยศพนธ์ ทัพพระจันทร์, 2553:6) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา สามารถแยกออกได้เป็น 3 ประเภท คือประชาชน ในชุมชน ผู้นำในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ไพบูลย์ เจริญทรัพย์ (2534: 39) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ได้แก่

1) นักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจใน เนื้อหาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

2) ประชาชน โดยประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง

3) การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยากร ข้อมูล ข่าวสาร การประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น

อรพินท์ สพโชคชัย (2538: 36-43) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดผลสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของชุมชนและการศึกษาของชุมชน โดยการประสานงานกับพัฒนากรในพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานร่วมกับผู้นำในชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับตำบลและอำเภอ นอกจากนี้ยังรวมทั้ง การติดตามผลและการให้การสนับสนุนอีกด้วย

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 7) ได้กล่าวว่า ปัจจัยต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของรัฐ ทั้งในระดับนโยบาย มาตรการ และระดับการปฏิบัติที่เอื้ออำนวย หรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดที่มีความเป็นประชาธิปไตย

2. ปัจจัยด้านประชาชน มีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วม มีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และประชาสังคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนามีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริมเอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากร ตลอดจนร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ปัจจัยทางด้านบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้กล่าวถึง ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ไว้พอสรุปได้ดังนี้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (อ้างถึงใน ยศพนธ์ ทัพพระจันทร์, 2553) ได้กล่าวว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทจะมีความสำคัญและเป็นความจำเป็นเพื่อขจัดความขัดแย้งในการพัฒนาตามโครงการต่างๆ และการจัดตั้งองค์กรของประชาชนขึ้นมาก็เพื่อให้เป็นแกนกลางของการระดมความคิด การปฏิบัติและสำคัญที่สุดคือให้เป็นองค์กรเพื่อที่จะสามารถรับผิดชอบ และสร้างกิจกรรมต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว นั้น คือนำของประชาชนเป็นแกนสำคัญในการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรของประชาชน จากประสบการณ์ที่ผ่านมาประเทศไทยมีปัญหาเรื่องผู้นำ ทั้งผู้นำท้องถิ่น และผู้นำฝ่ายราชการ ซึ่งเป็นข้อจำกัด ทำให้การจัดตั้งและพัฒนาองค์กรของประชาชนไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. ผู้นำท้องถิ่นของประชาชนนั้นถูกกำหนดบทบาท และสร้างขึ้นโดยขบวนการทางราชการทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นคนของทางราชการมากกว่าเป็นคนของประชาชน
2. ผู้นำท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการบริหาร การจัดการค่อนข้างจำกัดและมักถูกรอบโดยข้าราชการ ซึ่งมักจะสั่ง การหรือชี้แนะมากกว่าการชี้แนะและผู้นำท้องถิ่นมักจะแสวงหาอิทธิพลใ้ตน
3. ประชาชนในฐานะผู้ที่แสดงเจตจำนงต่อการพัฒนาและกำหนดหลักวิธีการขั้นตอนการพัฒนาไม่สนใจต่อผู้นำ
4. ค่านิยมที่เป็นแบบอัตนนิยม คือ ไม่ชอบยุ่งเรื่องคนอื่น มีผลกระทบต่อความอ่อนแอของการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชน
5. บรรยากาศทางการเมืองไม่เอื้ออำนวยที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทอย่างมีระบบ เพราะกลไกและองค์กรทางการเมืองยังสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่างก้ำก่ายกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 194) ได้กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น เห็นหรือไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เข้าใจหรือไม่เข้าใจแนวความคิดและวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหรือไม่มีเวลามากเพียงพอที่จะอุทิศตนเพื่อกระทำการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ระบบการทำงาน เช่น เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ สนับสนุนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างเพียงพอและทันท่วงทีหรือไม่ สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่อุทิศตนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังหรือไม่

3. เงื่อนไขอื่นๆ เช่น บรรยากาศ สถานการณ์หรืออุดมการณ์ในขณะนั้น เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรค โอกาสที่จะเหมาะสมจะมีหรือไม่ คุณลักษณะของประชาชนทำให้มีระดับความพร้อมแค่ไหน

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (อ้างถึงใน ยศพนธ์ ทศพระจันทร์, 2553:8) ได้กล่าวว่า อุปสรรคในการมีส่วนร่วมกลุ่มชาวนามี 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเมือง เกิดจากการไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การปกครอง การบริหาร และเศรษฐกิจตกอยู่ในกำมือของทหาร นายทุนและข้าราชการ

2. ด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจต่อรองมีน้อย กระบวนการผลิต และปัจจัยการผลิตอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม

3. ด้านวัฒนธรรม ชาวนายากจนตกอยู่ใต้ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐ คือ อำนาจในการตัดสินใจรวมอยู่ที่ส่วนกลาง ไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่ประชาชน ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ไม่มีทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีความเสถียรที่จะทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำของประชาชนที่มีขีดความสามารถในการบริหารงานจำกัด มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และปัญหาเกี่ยวกับตัวประชาชนเองแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหและป้องกันภัยแล้ง

ฝนแล้ง

1. ด้านอุตุนิยมวิทยา ฝนแล้งหมายถึง สภาวะที่มีฝนน้อยหรือไม่มีฝนเลยในช่วงเวลาหนึ่งประมาณ 3-4 เดือน ซึ่งตามปกติควรจะต้องมีฝน โดยขึ้นอยู่กับสถานที่และฤดูกาล ณ ที่นั้น ๆ ด้วย

2. ด้านการเกษตร ฝนแล้งหมายถึง สภาวะการขาดแคลนน้ำของพืชในช่วงการเจริญเติบโต พืชและต้องการน้ำในการเพาะปลูกตั้งแต่เดือน มิถุนายน-ตุลาคมของทุกปี

3. ด้านอุทกวิทยา ฝนแล้งหมายถึง สภาวะที่ระดับน้ำผิวดินและใต้ดินลดลง หรือน้ำในแม่น้ำลำคลองลดลงจนแห้งเหลือแต่พื้นดินแตกระแหงพืชตายและไม่มีสัตว์น้ำ

4. ด้านเศรษฐศาสตร์ ฝนแล้งหมายถึง สภาวะการขาดแคลนน้ำซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจในภูมิภาค และท้องถิ่นประชาชนไม่มีรายได้จากผลผลิตก็ไม่สามารถจับจ่ายในชีวิตประจำวันได้เพราะไม่สามารถหาเงินได้ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในท้องถิ่นนั้นรายได้แต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกันในส่วนของ อบต. บัวใหญ่ประชาชนจะมีรายได้ประมาณ 6,000 บาท ต่อเดือน ประชากรทั้งหมดมีประมาณ 9,000 คนประชากรประสบภัยแล้งเศรษฐกิจก็ย่ำแย่ ความรุนแรงของฝนแล้งแบ่งได้ดังนี้

- ภาวะฝนแล้งอย่างเบา
- ภาวะฝนแล้งปานกลาง
- ภาวะแล้งอย่างรุนแรง

ฝนทิ้งช่วง หมายถึง ช่วงที่มีปริมาณฝนตกไม่ถึงวันละ 1 มิลลิเมตรติดต่อกันเกิน 15 วัน ในช่วงฤดูฝน เดือนที่มีโอกาสเกิดฝนทิ้งช่วงสูงคือ เดือนมิถุนายนและกรกฎาคม

ปัญหาภัยแล้งและการป้องกันแก้ไข

น้ำเป็นทรัพยากรของแผ่นดินที่มนุษย์นำมาใช้โดยเสียค่าใช้จ่ายที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการที่จำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้นด้วย ประกอบกับมีการทำลายความสมดุลของธรรมชาติอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้ง และปัญหาอุทกภัยติดตามมาอย่างรุนแรงครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งในแต่ละครั้งได้สร้างความเสียหายทั้งชีวิต ทรัพย์สินและเศรษฐกิจ ของประเทศอย่างใหญ่หลวง ภัยพิบัติดังกล่าวควรร่วมมือกันป้องกันแก้ไข ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เราอาจเคยได้ยิน คำพูดที่กล่าวล้อเล่นกันว่า "ประเทศไทยมี สองฤดู คือฤดูร้อนกับฤดูร้อนมาก" เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปในคำกล่าวนี้ ก็จะพบว่าไม่ใช่เป็นเรื่องล้อเล่นแต่อย่างใด ในแต่ละปีเราประสบกับปัญหาภัยแล้งแทบทุกภูมิภาคซึ่งสาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจาก

1) ปริมาณฝนตกน้อยเกินไป เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงติดต่อกันเป็นเวลานาน หรือการกระจายน้ำฝน ที่ตกไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี ซึ่งกรณีหลังจะทำให้การขาดแคลนน้ำเป็นบางช่วงหรือบางฤดูกาลเท่านั้นแต่ถ้าหากฝนตกน้อยกว่าอัตราการระเหยของน้ำก็จะทำให้บริเวณนั้นเกิดสภาพการขาดแคลนน้ำที่ต่อเนื่องกันอย่างถาวร

2) ขาดการวางแผนในการใช้น้ำที่ดี เช่น ไม่จัดเตรียมภาชนะหรืออ่างเก็บน้ำรองรับน้ำฝนที่ตกเพื่อนำไปใช้ในช่่วงขาดแคลนน้ำ

3) ลักษณะภูมิประเทศไม่อำนวย จึงทำให้บริเวณนั้นไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ และถาวร หรืออยู่ใกล้ภูมิประเทศลาดเอียงและดินไม่อุ้มน้ำ จึงทำให้การกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ยาก เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

4) พืชพันธุ์ธรรมชาติถูกทำลาย โดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร การสำรวจทรัพยากรป่าไม้ ปี พ.ศ.2531 พบว่า มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่เพียง 28% ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 90 ล้านไร่ และ จากรายงานประมวลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย ระบุว่าในปี พ.ศ. 2528 มีพื้นที่ป่า ต้นน้ำลำธารเหลือเพียง 9 ล้านไร่เท่านั้น กรมป่าไม้ได้ดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ถูก ทำลาย โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร แต่อัตราการปลูกยังน้อยกว่าอัตราการทำลายมาก คือนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง 2528 รวมเวลา 24 ปี กรมป่าไม้ได้ปลูกป่าเป็นพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 3 ล้านไร่ แต่อัตราการทำลายป่าเฉลี่ย 3 ล้านไร่

5.) การเกิดมลพิษของน้ำ ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งกรณีนี้จะพบอยู่ ทั่วไปในพื้นที่เขตเมืองและย่านอุตสาหกรรมหนาแน่นเพื่อการบริโภค อุปโภค หรือการคมนาคม ขนส่งได้อย่างเต็มที่ และสัตว์น้ำบางชนิดต้องตาย อันเนื่องมาจากขาดน้ำ หรือน้ำเกิดการเน่าเสีย

ภัยแล้งทางการเกษตรของประเทศไทย

สามารถแบ่งออกเป็นภัยแล้งที่เกิดขึ้นในสภาพพื้นที่เกษตรน้ำฝนและที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกษตรชลประทาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรน้ำฝน เป็นสภาวะที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำ สำหรับการเพาะปลูกในช่วงฤดูฝนประมาณเดือน มิถุนายน-ตุลาคมหรือช่วงฤดูแล้งประมาณเดือน มีนาคม-พฤษภาคม มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชในช่วงระยะเวลาต่างๆ เป็นผลให้พืช ชะงักการเจริญเติบโต ผลผลิตลดลง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรและเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

2. ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรชลประทาน ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ส่งน้ำสำหรับการ เพาะปลูกแต่สภาวะที่เกิดการขาดแคลนน้ำสำหรับการเพาะปลูกในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งของ ช่วงการเพาะปลูกพืชสามารถเกิดขึ้นได้เช่นกันเช่นปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีน้อย หรือสัดส่วนการ ใช้น้ำด้านอื่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบให้การเจริญเติบโตของพืชชะงักทำให้ผลผลิตพืชลดลง หรือตายไปในที่สุด กระทบต่อเกษตรกร โดยตรงและเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

ผลกระทบจากภัยแล้ง

ภัยแล้งสร้างความเสียหายและผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม การเกิดภัยแล้งอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติตื้นเขิน ระดับน้ำใต้ดิน เปลี่ยนแปลง พื้นที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์เกิดความแห้งแล้ง เกิดการกัดเซาะของหน้าดิน และการทิ้งร้าง

ไม่ได้ใช้ประโยชน์ของที่ดินเกิดความเสียหายไม่สามารถปลูกพืชได้และไม่สามารถเลี้ยงสัตว์ได้ ประชาชนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้

2. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผลผลิตด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมลดลง รวมทั้งกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เช่น ผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพต่ำ ทำให้ราคาผลผลิตลดลง เกิดความยากจน และเกิดการสูญเสียจากการทิ้งร้างที่ดินในส่วนท้องถิ่นการประกอบอาชีพของคนในพื้นที่ส่วนมากจะทำนาทำไร่ถ้าปลูกข้าวหอมมะลิ เฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 500-600 กิโลกรัม ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 27,000 ไร่ซึ่งความเสียหายต่อการเพาะปลูกประมาณ 135,000,000 กิโลกรัม

3. ผลกระทบทางด้านสังคม เกิดการละทิ้งถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ เกิดผลกระทบในด้านสุขภาพอนามัย การจัดการคุณภาพชีวิตลดลง และเกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำประปาและน้ำในการอุปโภคและบริโภคในชุมชนแต่ละท้องถิ่นที่มีประชากรเข้าไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากย่อมก็ให้เกิดความต้องการต่างๆตามมาโดยเฉพาะอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การเป็นอยู่ต่างแอดเกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาผู้สูงอายุ ผลกระทบเกิดจากการย้ายถิ่นฐานของผู้ประสพภัยพิบัติภัยแล้งยอมตามมาด้วยปัญหาต่างๆมากมาย

การป้องกันและแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำหรือปัญหาภัยแล้ง การป้องกันและแก้ไขมีหลายแนวทางได้แก่

1. จัดการวางแผนการใช้น้ำที่ดี เช่น ในช่วงฤดูฝนตก ควรเตรียมภาชนะ บ่อ หรืออ่างเก็บน้ำเพื่อรวบรวมน้ำฝนไว้ใช้ในยามขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้ง การกักเก็บน้ำไว้ใช้ ส่วน ตัวควรจัดหาโอ่งน้ำ หรือภาชนะเก็บกักน้ำไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนการวางแผนเก็บกัก น้ำสำหรับส่วนรวม ควรจัดสร้างอ่างเก็บน้ำหรือสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อ เก็บน้ำไว้ใช้อย่างเพียงพอสำหรับการใช้ของชุมชน

2. การสำรวจน้ำใต้ดินมาใช้ เป็นการหาน้ำมาใช้ที่ดีวิธีหนึ่งการสำรวจและขุดเจาะน้ำใต้ดิน หรือน้ำบาดาลมาใช้นอกจากเพื่อบริโภคอุปโภคแล้วยังใช้เพื่อการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมด้วย

3. การนำน้ำมาใช้หมุนเวียนเป็นวิธีการนำน้ำที่ใช้แล้วหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่โดยผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ เช่น น้ำที่นำมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม โรงพยาบาล เป็นต้น

4. การแปรสภาพน้ำทะเลเป็นน้ำจืด วิธีนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหาคารขาดแคลนน้ำจืดในเขตภูมิอากาศแห้งแล้งติดชายฝั่งทะเล ซึ่งทำได้โดยการใช้วิธีการกลั่น ถึงแม้ว่าการผลิตน้ำจืดจากน้ำเค็ม

จะต้องลงทุนสูงกว่าการทำน้ำจืดให้บริสุทธิ์ถึง 4 เท่า แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพียงบรรเทาความเดือดร้อนในการขาดแคลนน้ำในบริเวณนั้น

5. การทำฝนเทียม มีวิธีการแก้ไขปัญหาในการขาดแคลนน้ำจืด ที่ได้ผลดีวิธีหนึ่งโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักใช้ในพื้นที่ฝนทิ้งช่วงในฤดูฝนและพื้นที่สำคัญในการเพาะปลูก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามสถานการณ์ภัยแล้ง มีดังต่อไปนี้

1. กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลการพยากรณ์อากาศประจำวัน, 7 วันข้างหน้า การคาดหมายลักษณะอากาศการพยากรณ์คลื่นทะเล, ระดับน้ำการพยากรณ์อากาศเพื่อการเดินเรือ, การขนส่ง, การท่องเที่ยว, การเกษตร รายงานอุณหภูมิสูงสุด-ต่ำสุด ปริมาณน้ำฝนการพยากรณ์อากาศเชิงตัวเลข แผนที่ทางอากาศ เรดาร์ตรวจอากาศ ดาวเทียมอุตุนิยมวิทยา ข่าวเตือนภัย สุรูปลักษณะอากาศ

2. กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข้อมูลปริมาณน้ำในอ่างขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั่วประเทศ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำรายภาค สถานการณ์น้ำของกลุ่มน้ำต่างๆ ปริมาณน้ำและระดับน้ำของแม่น้ำสายสำคัญต่างๆ ณ จุดตรวจวัด ฯลฯ

3. กรมทรัพยากรธรณี ดำเนินการสำรวจ การตรวจสอบ การศึกษา การวิจัย การพัฒนาความรู้ การให้บริการข้อมูล การเผยแพร่ความรู้ด้านธรณีวิทยาและพยากรณ์แร่ ปัจจุบันมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ดินถล่มรายจังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2531-พ.ศ. 2548 แผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม แผนที่แสดงหมู่บ้านเสี่ยงภัยดินถล่ม

4. สำนักฝนหลวงและการบินเกษตร กระทรวงเกษตรฯ ข้อมูลการปฏิบัติการทำฝนเทียมในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ฯลฯ

5. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม ฯลฯ

6. หน่วยงานสำรวจเชิงภูมิศาสตร์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อมูลสถานการณ์แผ่นดินไหวทั่วโลก

7. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย วาดภัยและโคลนถล่ม ข้อมูลพื้นที่ประสบภัยแล้ง มาตรการแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย/ภัยแล้ง ระเบียบ/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ นอกจากนี้แล้วยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและหน่วยงานต่างประเทศเพื่อดูข้อมูลการพยากรณ์อากาศจากหน่วยงานอุตุนิยมวิทยาทั่วโลก แผนที่การพยากรณ์เชิงตัวเลข การเกิดพายุหมุนเขตร้อน ข่าวแจ้งเตือนภัย ฯลฯ

8. กรมทรัพยากรน้ำ ข้อมูลทรัพยากรน้ำระดับจังหวัด ฐานข้อมูลแหล่งน้ำระดับตำบล รายงานสถานการณ์น้ำ ข้อมูลแผนที่ลุ่มน้ำ

แนวทางการจัดการพื้นที่ประสบภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

การป้องกันและการจัดการกับปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีจะช่วยลดความเสียหายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งมาตรการและแนวทางการจัดการพื้นที่ประสบภัยแล้งสามารถแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะสั้น จะดำเนินการในฤดูแล้งหรือช่วงที่เกิดภัยแล้งขึ้นเป็นการเฝ้าระวังและติดตามและเตือนภัยล่วงหน้าบริเวณพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งส่วนใน

ระยะยาว นั้นเป็นการเสนอแนะแนวทางการป้องกันและการจัดการพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์

ระยะสั้น

1. การเตือนภัยแล้งในช่วงฤดูแล้ง
2. เฝ้าระวังพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งซ้ำซากเป็นพิเศษ
3. รายงานสรุปพื้นที่ที่คาดว่าจะประสบภัยแล้งหรือเสียหายเพื่อประเมินความเสียหายและให้การช่วยเหลือเบื้องต้น

ระยะยาว

1. พื้นที่พื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้ง โดยการส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำเพิ่มการปกคลุมดินโดยการปลูกพืชคลุมดินหรือพืชปุ๋ยสด และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน
2. การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาโดยเฉพาะในพื้นที่นอกเขตชลประทานเพื่อให้เกษตรกรใช้เก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและเป็นการช่วยเพิ่มระดับน้ำใต้ดินด้วย
3. เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินเพื่อเป็นการเพิ่มช่องว่างในดินทำให้ดินสามารถเก็บกักน้ำไว้ได้และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
4. การเตือนภัยล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเพาะปลูกพืชเพื่อให้เกษตรกรได้มีการวางแผนให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่
5. การจัดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม เช่นการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย และคัดเลือกพันธุ์พืชที่ทนแล้ง เหมาะสมกับท้องถิ่น
6. การรักษาพื้นที่ป่า โดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารรวมทั้งการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล บัวใหญ่

ขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันและแก้ไขปัญหากลภัยแล้ง

1. การปฏิบัติก่อนเกิดภัยแล้ง

ขั้นตอนการเกิดภัยต้องมีการเตรียมความพร้อมซึ่งรับกับสถานการณ์ โดยสำรวจอ่างเก็บน้ำ เช่น สระน้ำ ทำนบ เขื่อนฝาย เพื่อการเตรียมแหล่งน้ำไว้ในช่วงฤดูแล้ง ตามความเหมาะสมตาม จำนวนประชาชน ที่ต้องการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค สำรวจบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น ถังน้ำตาม หมู่บ้าน ประปาหมู่บ้าน และให้ตรวจสอบคุณภาพน้ำว่าสามารถใช้งานในการ อุปโภค บริโภค หรือไม่ และเก็บข้อมูลเอาไว้ น้ำดื่มเพื่อการ อุปโภค บริโภค บริเวณใกล้เคียงว่ามีหรือไม่ พอเพียง เพื่อเราจะต้องเตรียม ยานพาหนะ หรือวิธีการอื่น ๆ เมื่อเกิดภัยแล้ง กรณีแหล่งน้ำไม่เพียงพอกับการ อุปโภค บริโภค เราจะต้องแจ้งพี่น้องประชาชน ให้เตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้งประหยัดในการ ใช้น้ำ ให้มากยิ่งขึ้น ให้กำหนดให้มีคณะกรรมการใช้น้ำในหมู่บ้าน เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ อย่างเต็มที่ เกิดความเป็นธรรม และไม่เป็นการใช้น้ำอย่างสิ้นเปลือง รณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการ ประหยัดน้ำ อย่างเต็มที่ และสำรองน้ำ เก็บไว้ใช้เมื่อถึงความจำเป็น

2. การปฏิบัติเมื่อเกิดภัยแล้ง

1. กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ เกิด ภัยแล้ง จัดเจ้าหน้าที่ ออกสำรวจสถานการณ์ เกิดภัยแล้ง รายงานสถานการณ์ การเกิดภัยแล้ง ให้ หน่วยเหนือทราบ ตามลำดับ โดยประกอบด้วยข้อมูลจำนวนความเสียหาย ความเดือดร้อนของพื้นที่ ประสบภัยจำนวนราษฎร และทรัพย์สินที่เสียหาย

2. ให้กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ดำเนินการให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้แก่ การแจกจ่ายน้ำ การช่วยเหลือด้านการเกษตร และด้าน อื่น ๆ ตามระเบียบในการให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ และรายงานความช่วยเหลือให้ หน่วยงานอื่นทราบ เป็นต้น

3. เมื่อการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค เกิดขึ้นอย่างรุนแรง เป็นผลให้เกิด อันตราย ต่อสุขภาพของประชาชนให้ดำเนินการความช่วยเหลือโดยการรักษาพยาบาล หากมี ผู้ประสบภัยจำนวนมาก ให้ประสานงานกับกองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ ใกล้เคียงให้ความช่วยเหลือ หรือท้องถิ่นอื่น ๆตามความเหมาะสม

4. กรณีที่เกินขีดความสามารถ ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ภัยแล้งได้ ให้รายงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนชั้นเหนือขึ้นไป กองอำนวยการ ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ใกล้เคียง หรือหน่วยงานสนับสนุนได้ตามความจำเป็น

5. ให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการปฏิบัติการทางจิตวิทยา โดยให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด การระมัดระวังรักษาสุขภาพเพื่อป้องกันโรคระบาดต่าง ๆ อันเนื่องมาจากภัยแล้ง โดยประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อดำเนินการตรวจสอบและควบคุมโรค และให้มีการประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือของทางราชการอย่างต่อเนื่อง

3. การฟื้นฟูบูรณะหลังจากเกิดภัยแล้ง

ให้การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ที่เกิดภัยดำเนินการฟื้นฟูบูรณะ ความเสียหายด้านต่าง ๆ ให้เข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว ดังนี้

1. กรณีที่ผู้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพให้มีการรักษาพยาบาลตามความเหมาะสมจนเป็นปกติ
2. กรณีเกิดความเสียหายด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้ช่วยเหลือฟื้นฟูอาชีพราษฎรตามระเบียบ และหลักเกณฑ์ของทางราชการ
3. ดำเนินการด้านงบประมาณเพื่อป้องกันปัญหาภัยแล้งในระยะยาว โดยเน้นการจัดทำระบบประปาหมู่บ้าน การขุดเจาะบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้นเป็นหลัก พื้นที่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ให้พิจารณาจัดสร้างทำแบบกักเก็บน้ำ หากไม่สามารถดำเนินการโดยวิธีดังกล่าวได้ในบางพื้นที่ที่มีปัญหาด้านคุณภาพน้ำให้ดำเนินการสร้างกักเก็บน้ำในรูปแบบต่าง ๆ ทดแทนส่วนผลกระทบด้านสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่มีแผนและขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นตอนปฏิบัติ

1. การเตรียมพร้อมก่อนมีการระบาดของโรคระบาดสัตว์

การเตรียมบุคลากร

1. การจัดตั้งหน่วยควบคุมโรคเฉพาะกิจ (Emergency Disease Control Unit) ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้สามารถเข้าไปควบคุมโรคระบาดสัตว์ได้ทันทีเมื่อเกิดโรค

2. การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร

- จัดประชุมของกลุ่มบุคลากรเพื่อชี้แจงและมอบหมายภารกิจที่ต้องปฏิบัติเมื่อเกิดโรคระบาด พร้อมทั้งแนะนำและอบรมให้ความรู้ที่ควรทราบตามความเหมาะสม

- จัดจำลองการเกิดโรคเพื่อทดสอบความพร้อมของเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองและเพื่อศึกษาอุปสรรคของการปฏิบัติงานประกอบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และยานพาหนะสำหรับดำเนินงาน

1. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและกำจัดโรคให้พร้อม โดยให้แบ่งที่เก็บที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ตามความเหมาะสม พร้อมทั้งบันทึก

บัญชีแจ้งรายละเอียดชนิด จำนวน และสถานที่เก็บไว้ และแจ้งให้อำเภอภายในพื้นที่ทราบ เพื่อสามารถเรียกตรวจวัสดุ อุปกรณ์ใช้ได้ทันที

2. การเตรียมยานพาหนะให้พร้อมในทุกระดับเพื่อสามารถเรียกตรวจใช้ได้โดยทันทีเมื่อต้องการดำเนินการเมื่อเกิดหรือสงสัยว่าเกิดการระบาดของโรคสัตว์

ผลกระทบทางด้านสังคม ประชาชนได้อพยพเพื่อไปหาทำงานในต่างถิ่น เช่น กรุงเทพฯ หรือ ภาคใต้ รับจ้างกรีดยาง ในปี พ.ศ.2555 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าตอง ม.1 บ้านท่าเนิน ม.4 บ้านหนองตะไก่อ้น ม.7 บ้านคีม่วง ม.13 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมและความช่วยเหลือ โดยในเบื้องต้นได้นำน้ำไปแจกจ่ายให้ประชาชนแล้วจำนวน และได้เตรียมการป้องกันเพื่อช่วยเหลือประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยจัดตั้ง

1. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่
2. ดำเนินการรักษาดังน้ำประจำหมู่บ้าน โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเงินอุดหนุน ราชการอำเภอ

3. สร้างสถานการณ์ภัยแล้ง และการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ

- ด้านการเกษตร

- ด้านครัวเรือนและราษฎรที่ประสบภัยแล้ง

- ด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการบรรเทาความเดือดร้อน

ในปี พ.ศ.2555 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้ดำเนินการเตรียมการป้องกันช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาภัยแล้ง โดยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้จัดทำบัญชีหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงต่อการประสบภัยแล้ง และพร้อมออกให้การช่วยเหลือ

2. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้จัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ปัญหาภัยแล้ง และแผนแจกจ่ายน้ำให้ราษฎรในพื้นที่ตำบลบัวใหญ่

3. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้เตรียมรถบรรทุกน้ำกำลังอปพร./ตำรวจหมู่บ้าน พร้อมลูกจ้างส่วนหนึ่ง ในการบรรเทาความเดือดร้อนจากภัยแล้งได้ทันที

4. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ช่วยเก็บกักน้ำและใช้น้ำอุปโภค – บริโภคอย่างประหยัด

5. เมื่อเกิดเหตุภัยแล้งขึ้นในพื้นที่ตำบลบัวใหญ่ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้ประสานทางผู้นำหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ให้รายงานผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากภัยแล้ง ทั้งด้านการเกษตร การขาดแคลนน้ำ มายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ต่อไป

การใช้ที่ดิน

ตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ของตำบลบัวใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นที่นาซึ่งสามารถทำนาได้ปีละครั้ง นอกนั้นเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆ เช่น ปลูกอ้อย ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้นและการปลูกพืชผักต่างๆ สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ จัดเป็นพวกดินเค็มเหมาะสำหรับปลูกข้าวในฤดูฝน แต่มักเสี่ยงต่อความล้มเหลว ถ้าปริมาณน้ำไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยการชลประทานเพื่อให้มีน้ำในการปลูกข้าวปลະการใช้น้ำบารุงในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้ 1. บ้านป่าตอง 2. บ้านโนนพลวง 3. บ้านหนองพะเนียด 4. บ้านท่าเนิน 5. บ้านหนองปรือ 6. บ้านห้วยโจด 7. บ้านหนองตะไก่อ 8. บ้านห้วยแคน 9. บ้านดอนฆ่าเสือ 10. บ้านสระครก 11. บ้านน้ำอ้อม 12. บ้านหันเก่า 13. บ้านคิมม่วง 14. บ้านหนองแวงเนินสวรรค์ เฉพาะหมู่บ้านหรือที่เกิดปัญหาในปี พ.ศ. 2554 ประชาชน 11 หมู่บ้านได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง ดังต่อไปนี้ บ้านป่าตอง (ม.1) ขาดน้ำอุปโภคจำนวน 27 ครั้วเรือน ได้ขอใช้น้ำจากบ้านน้ำอ้อม (ม.11) บ้านโนนพลวง (ม.2) ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตร บ้านหนองเพนียด (ม.3) ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตร บ้านท่าเนิน (ม.4) ขาดน้ำอุปโภค จำนวน 20 ครั้วเรือน บ้านหนองปรือ (ม.5) ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตร บ้านหนองตะไก่อ (ม.7) ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตร บ้านดอนฆ่าเสือ (ม.9) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร บ้านสระครก (ม.10) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร บ้านน้ำอ้อม (ม.11) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร บ้านหันเก่า (ม.12) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร บ้านคิมม่วง (ม.13) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ในการบรรเทาภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้จัดเจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบพื้นที่ประสบภัยเพื่อหาทางดำเนินการช่วยเหลือในเบื้องต้น พร้อมจัดทำโครงการเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาวต่อไป เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ รถบรรทุกน้ำ 2 คัน รถกู้ภัยเคลื่อนที่เร็วและรถเครื่องมือประจำรถ

แผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบล บัวใหญ่อำเภอ
บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

1. สถานการณ์

1.1 สถานการณ์ทั่วไป

ภัยแล้งมักเกิดทั่วไปในประเทศไทยช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี โดยเป็นช่วงที่ภาวะอากาศมีความแห้งแล้งหลังจากอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ในบาง

วันจะมีอุณหภูมิสูงสุดถึง 40-43 องศาเซลเซียส เป็นผลให้สภาพอากาศร้อนอบอ้าวและอากาศร้อนจัดเกือบทุกพื้นที่ของประเทศไทย ประกอบกับปริมาณน้ำฝนที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปกติ ปริมาณน้ำฝน จะมีเฉพาะในบางพื้นที่ ทำให้เกิดภาวะความแห้งแล้ง การขาดน้ำอุปโภคบริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ทั่วไป ซึ่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและเกิดความเสียหายต่อการประกอบอาชีพของราษฎร

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการเตรียมการป้องกันและประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยปฏิบัติหลักและหน่วยสนับสนุนการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.2 มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว

3. ภารกิจ

3.1 เตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน

3.2 เตรียมการเพื่อการอพยพประชาชน สัตว์ และสิ่งของ เมื่อสถานการณ์ภัยแล้งในพื้นที่มีความรุนแรง

3.3 เตรียมการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

3.4 เตรียมการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งสาธารณูปโภคอื่น ๆ ให้คืนสู่สภาพเดิม

4. การจัดองค์การ

4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยการและประสานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนช่วยเหลืออำเภอใกล้เคียงแก้ไขปัญหาภัยแล้งและให้ความช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่เมื่อเกิดภัย

5. ขั้นตอนการปฏิบัติ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นเตรียมความพร้อม (ก่อนเกิดภัย)

5.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด โดย ให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคน รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมืออุปกรณ์ ให้พร้อมตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

5.2 ขณะเกิดภัย

5.2.1 การรับแจ้งเหตุและประสานงาน มีดังนี้ เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โทร 044-292389

5.2.2 การแก้ไขสถานการณ์ภัยแล้ง เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยแล้ง ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยความสะดวกและประสานกับหน่วยงานต่างๆ เข้าดำเนินการช่วยเหลือราษฎร โดยเร่งด่วน ตลอดจนรายงานสถานการณ์ให้อำเภอบัวใหญ่ทราบตามแผนที่กำหนดหากเกินขีดความสามารถให้ร้องขอความช่วยเหลือจากศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

5.3 ชั้นพื้นที่พื้ฟูบรณะ (หลังเกิดภัย)

ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เขตพื้นที่ที่เกิดภัยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายด้านต่างๆ ให้เข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว ดังนี้

5.3.1 กรณีที่มีผู้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพ ให้มีการรักษาพยาบาลตามความเหมาะสมจนเป็นปกติ โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย โรงพยาบาล เป็นต้น

5.3.2 กรณีเกิดความเสียหายด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และการประกอบอาชีพอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูอาชีพราษฎรตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการ โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.3.3 ดำเนินการด้านงบประมาณเพื่อป้องกันภัยแล้งในระยะยาว

6. หน่วยการปฏิบัติ

ผนวกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ตำบลบัวใหญ่ การเตรียมความพร้อมการป้องกันและแก้ปัญหา ภัยแล้งประจำปี 2555 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการเตรียมการป้องกัน และแก้ปัญหาภัยแล้งที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จึงขอแจ้งให้ทางผู้นำหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์ให้กับราษฎรในหมู่บ้านได้รับรู้ และดำเนินการเตรียมการป้องกันดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำประปาหมู่บ้าน โดยใช้สถานที่โรงเรียน วัด หรือสถานที่เหมาะสม ที่มีถังน้ำขนาดใหญ่เป็นจุดรับน้ำและแจกจ่ายน้ำ

2. แต่งตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย

2.1 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน

เป็นหัวหน้าศูนย์

2.2 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	เป็นกรรมการ
2.3 ผู้แทนโรงเรียนอันเป็นที่ตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำ	เป็นกรรมการ
2.4 ผู้แทนวัดอันเป็นที่ตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำ	เป็นกรรมการ
2.5 คณะกรรมการหมู่บ้าน	เป็นกรรมการ

มีหน้าที่ ควบคุมดูแลการแจกจ่ายน้ำเพื่อบูรณาการใช้น้ำร่วมกันทั้งราษฎรในหมู่บ้าน วัด โรงเรียนอย่างเพียงพอและทั่วถึง เรงสำรวจ ตรวจสอบ ทำความสะอาดถังน้ำกลางประจำหมู่บ้าน โดยซ่อมแซมจุดรั่วซึม เปลี่ยนก๊อกที่ชำรุด รวมถึงบ่อน้ำบาดาลและระบบประปาหมู่บ้าน หากพบว่าชำรุดเสียหาย ไม่สามารถใช้งานได้ ให้ประสานแจ้งมายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

3. รณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกักเก็บน้ำ และใช้น้ำเพื่ออุปโภค และบริโภค อย่างประหยัด

4. เมื่อเกิดภัยแล้งขึ้นในหมู่บ้าน จำนวนราษฎรและครัวเรือนที่ประสบภัยแล้ง ให้รายงานศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

5. พื้นที่เกษตรในเขตรับผิดชอบที่ได้รับความเสียหายแล้วที่คาดว่าจะเสียหาย โดยตรวจสอบข้อมูล ให้เป็นไปตามความเป็นจริง ถ้าได้รับความเสียหายให้รายงานศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จะได้ประสานข้อมูลกับทางสำนักงานเกษตรอำเภอต่อไป

6. ให้รายงานสถานการณ์ภัยแล้งและการขอความช่วยเหลือมายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จนกว่าสถานการณ์ภัยแล้งจะเข้าสู่ภาวะปกติ

โครงการต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลฝายเก็บกักน้ำ แก้มลิงเพื่อเก็บกักน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

1. ฝายเก็บกักน้ำแก้มลิงที่ก่อสร้าง จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย
 - 1.1 แห่งที่ 1 โครงการขุดลอกหนองห้วยโจด
 - 1.2 แห่งที่ 2 โครงการขุดลอกหนองคอกควาย
 - 1.3 แห่งที่ 3 โครงการขุดลอกลำห้วยใหญ่
 - ข้อมูลแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็ก
 - โครงการซ่อมแซมฝายน้ำล้น บ้านหันเก่า
 - โครงการขุดอ่างเก็บน้ำโคกหนองคู

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความจำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่ภายในตำบลให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่ได้รับประโยชน์ เป็นการแก้ไขปัญหากล้วยแล้งที่ครอบคลุมเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันเป็นผลการสอดคล้อง กับนโยบายของรัฐบาล เรื่องการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วมได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันเหตุการณ์

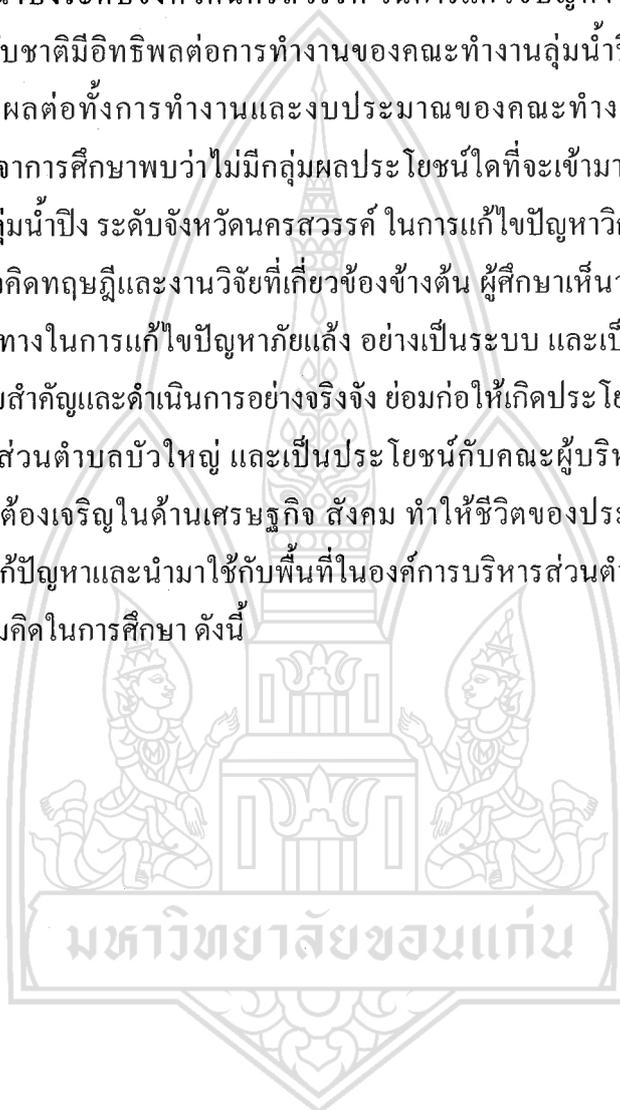
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทะนงศักดิ์ วิงวอน (2551) ได้ศึกษา มาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 10 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 จังหวัดลำปาง จำนวน 50 คน และกลุ่มที่ 2 ชาวบ้านสามขาอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปางและผู้เกี่ยวข้องระดับพื้นที่จำนวน 150 คนรวมทั้งหมดจำนวน 200 คนผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินโครงการตามมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 ลำปางตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประสบความสำเร็จในระดับปานกลางผลการประเมินโครงการตามมาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 ลำปางตามความคิดเห็นของชาวบ้านประสบความสำเร็จในระดับมากสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 ลำปางจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯคือการขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติงานการขาดแคลนงบประมาณและการขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆที่ล่าช้าและไม่ชัดเจนด้านความคิดเห็นของชาวบ้านในหมู่บ้านสามขาพบว่าสภาพการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้งส่วนมากเป็นหุบเขาและเส้นทางทุรกันดารยากต่อการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการแก้ไขปัญหากล้วยแล้งความล่าช้าของระบบราชการในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีขั้นตอนซับซ้อน โดยเฉพาะเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหากล้วยแล้งของประชาชนในพื้นที่รวมทั้งไม่มีการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐหน่วยงานเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชาวบ้านผู้ประสบปัญหาภัยแล้ง

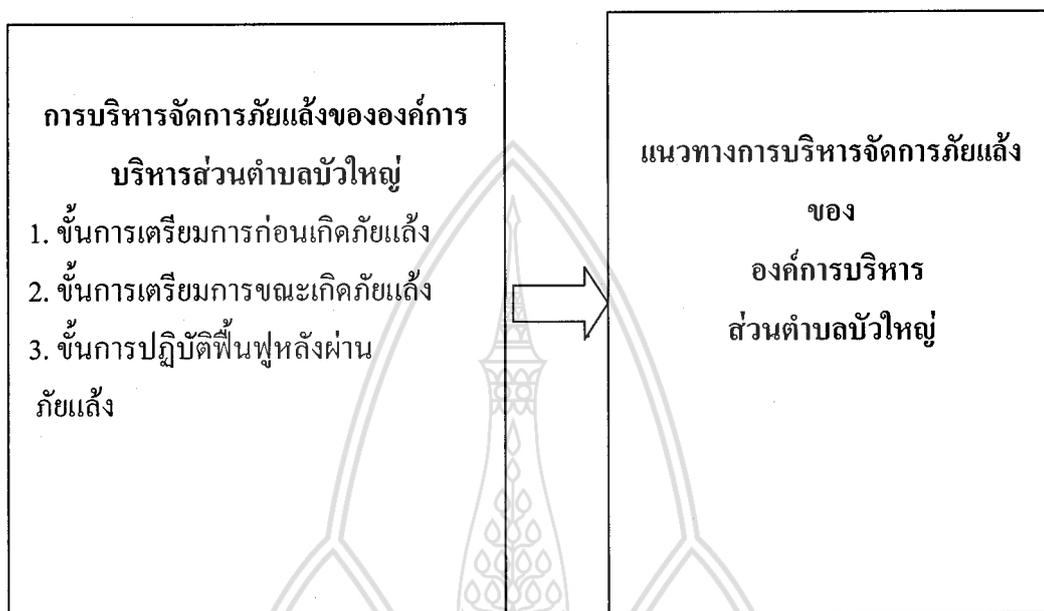
ศักรินทร์ ปัญญาเบกษา (2553) ได้ศึกษา การเมืองในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ภัยแล้ง ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยใช้แหล่งข้อมูลทั้งทางเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายและงบประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์นั้นเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ตามคณะคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และตามคำสั่งคณะกรรมการลุ่มน้ำปิงจากการศึกษาผลกระทบของการเมืองที่มีผลต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้ง พบว่าการเมืองในระดับชาติมีอิทธิพลต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ส่วนการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้นไม่มีผลต่อทั้งการทำงานและงบประมาณของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์และจากการศึกษาพบว่าไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ใดที่จะเข้ามามีผลกระทบต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้ง

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า หากมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อย่างเป็นระบบ และเป็นการบริหารจัดการให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและดำเนินการอย่างจริงจัง ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ และเป็นประโยชน์กับคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประเทศชาติ จะต้องเจริญในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้ชีวิตของประชาชนมีความสุข เพราะมีแนวทางในการแก้ปัญหาและนำมาใช้กับพื้นที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้ โดยผู้ศึกษามีกรอบแนวความคิดในการศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาครั้งนี้มีวิธีดำเนินการศึกษา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาใน เขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหาร พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบภัยแล้งประมาณ 9,000 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sample)

1. ประชาชน 140 คน
2. เจ้าหน้าที่ 16 คน
3. ผู้นำ 28 คน
4. ผู้บริหารท้องถิ่น 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากข้อมูลการเตรียมความพร้อม และแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้สัมภาษณ์ ซักถามและเก็บข้อมูลโดยการสังเกต จดบันทึก

ซึ่งแบ่งเป็นการหาข้อมูลเป็น 3 ส่วน และมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ในการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชาชน
2. เจ้าหน้าที่
3. หน่วยงานของรัฐ
4. ผู้นำชุมชน

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

1. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้จัดสร้างขึ้น โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ระเบียบ ข้อบังคับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีความใกล้เคียงกับหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทราบรูปแบบและรายละเอียดของเครื่องมือ

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา

1.3 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

1.5 ก่อนนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล ได้ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น ค่าความยาก-ง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยทดสอบจากประชาชนในเขตตำบลบัวใหญ่

1.6 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือ ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง(Structured Interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การบริหารจัดการภัยแล้ง ปัญหา วิธีดำเนินการ รวมถึงอุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไขปัญหา ในการจัดการภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ศึกษาจากเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล การเตรียมความพร้อมการป้องกันภัยแล้ง

แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553-2555 นโยบายของคณะผู้บริหาร ตลอดจน งบประมาณ
บุคลากร และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 ข้อมูลการเกิดภัยแล้งปี 2553- 2554

ข้อมูล	ปี 2553	ปี 2554
1.หมู่บ้านที่ประสบภัยแล้งขาดแคลนน้ำ	12 หมู่บ้าน	11 หมู่บ้าน
2.ประชากรที่ได้รับความเดือดร้อน	350 ครัวเรือน	200 ครัวเรือน
3.หมู่บ้านที่ได้รับความเดือดร้อนขาดแคลนน้ำที่รุนแรง	1 หมู่บ้าน	-
4.หมู่บ้านที่ได้รับความเดือดร้อนขาดแคลนน้ำปานกลาง	11 หมู่บ้าน	11 หมู่บ้าน
5.ด้านเศรษฐกิจได้รับความกระทบ	11 หมู่บ้าน	11 หมู่บ้าน
6.งบประมาณ	-จัดทำแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ. 2554	-จัดทำแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ. 2554
	- พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2550	- พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2550

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดการกับข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้นำมาจัดเก็บและทำการตรวจความถูกต้องของข้อมูล
2. นำข้อมูลที่ได้แยกหมวดหมู่ของแต่ละข้อมูล
3. นำเสนอลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
4. ประมวลผลข้อมูลที่ได้ศึกษาตามความเป็นจริงที่ศึกษา
5. เขียนผลการศึกษาด้วยบทเรียงความเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและเพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่ครบถ้วน ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 14 หมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และทำการเก็บข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารเกี่ยวกับสถิติภัยแล้งที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันได้ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม คือ คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จำนวน 16 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผลการศึกษา

จากการส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมาไปยังกลุ่มตัวอย่าง 168 คน แบ่งเป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 140 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 28 คน จาก 14 หมู่บ้าน ได้แก่ 1. บ้านป่าตอง 2. โนนพลวง 3. หนองเพนียด 4. ท่าเนิน 5. หนองปรือ 6. ห้วยโจด 7. หนองตะไก่อ้อ 8. ห้วยแคน 9. คอนฆ่าเสือ 10. สระครก 11. น้ำอ้อม 12. หันเก่า 13. คีมม่วง 14. หนองแวงเนินสวัสดิ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเมื่อทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 168 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด เหตุที่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบเนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามและตามเก็บกลับมามีด้วยตนเอง จากนั้นผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ค่าสถิติ ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการแจกแจงความถี่ (จำนวน)และหาค่าร้อยละ ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=168)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	87	51.78
หญิง	81	48.21
รวม	168	100
2. อายุ (ปี)	$\bar{X} = 53.65$	S.D.=12.37
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	68	40.47
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช./ปวส.	86	51.19
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	8.33
รวม	168	100
4. อาชีพหลัก		
เกษตรกร	125	74.40
รับจ้าง	23	13.69
ค้าขาย	14	8.33
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	2.97
อื่นๆ	1	0.59
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.78 เพศหญิง ร้อยละ 48.21 มีอายุโดยเฉลี่ย 53 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช./ปวส. ร้อยละ 51.19 รองลงมาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 40.47 อาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 74.40

ผลกระทบของปัญหาภัยแล้งต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ

จากการสอบถามข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน เกี่ยวกับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และด้านการจัดการ จากปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.2 – 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านบุคลากร (n=168)

ผลกระทบด้านบุคลากรจากปัญหาภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. บุคลากรมีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือประชาชน		
มีความชำนาญ	137	81.54
ไม่มีความชำนาญ	31	18.45
รวม	168	100
2. มีเจ้าหน้าที่ออกมาแนะนำวิธีป้องกันหรือให้ความช่วยเหลือ		
มี	129	76.78
ไม่มี	39	23.21
รวม	168	100
3. เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทั่วถึงทุกครัวเรือน		
ทุกครัวเรือน	74	44.04
ไม่ทุกครัวเรือน	94	55.95
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.54 เห็นว่าบุคลากรของ อบต. มีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือประชาชน มีเจ้าหน้าที่ออกมาแนะนำวิธีป้องกันหรือให้ความช่วยเหลือประชาชนคิดเป็น ร้อยละ 76.78 ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือประชาชน ร้อยละ 55.95 เห็นว่า ยังให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน ในขณะที่ร้อยละ 44.04 เห็นว่าให้ความช่วยเหลือทั่วถึงทุกครัวเรือน

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านงบประมาณ (n=168)

ผลกระทบด้านงบประมาณจากปัญหาภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เมื่อเกิดภัยแล้งแล้วประชาชนขาดรายได้		
มี	134	79.76
ไม่มี	34	20.23
รวม	168	100

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านงบประมาณ (n=168) (ต่อ)

ผลกระทบด้านงบประมาณจากปัญหาภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. งบประมาณช่วยเหลือจากรัฐกรณีประสบภัยแล้ง		
เพียงพอ	95	56.54
ไม่เพียงพอ	73	43.45
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าเมื่อเกิดภัยแล้งแล้วประชาชนขาดรายได้ ร้อยละ 79.76 และร้อยละ 56.54 เห็นว่างบประมาณช่วยเหลือจากรัฐกรณีภัยแล้งยังไม่เพียงพอ ในขณะที่ ร้อยละ 43.45 ที่เห็นว่า เพียงพอแล้ว

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ (n=168)

ผลกระทบด้านวัสดุ/อุปกรณ์จากปัญหาภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ภัยแล้งทำให้ผลผลิตและวัสดุได้รับความเสียหาย		
มี	131	77.97
ไม่มี	37	22.02
รวม	168	100
2. ทราบว่าที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยแล้ง		
ทราบ	94	55.95
ไม่ทราบ	74	44.04
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 77.97 เห็นว่า ภัยแล้งทำให้ผลผลิตและวัสดุอุปกรณ์ได้รับความเสียหาย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.95 ทราบว่าพื้นที่ตนอยู่อาศัยเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้ง ขณะที่ ร้อยละ 44.04 ไม่ทราบว่าพื้นที่ตนอยู่อาศัยเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้ง

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบ ด้านการจัดการ(n=168)

ผลกระทบด้านการจัดการจากปัญหภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การให้ความช่วยเหลือขณะเกิดภัยแล้ง		
รวดเร็ว	80	47.61
ช้า	88	52.38
รวม	168	100.0

ข้อมูลจากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 52.38 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ขณะเกิดเหตุภัยแล้ง ยังล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน ในขณะที่ร้อยละ 47.61 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ รวดเร็วแล้ว

ความคิดเห็นของประชาชนต่อวิธีการจัดการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ

จากการสอบถามข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน ความคิดเห็นของประชาชนต่อวิธีการจัดการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.6 – 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการเตรียมความพร้อมก่อน เกิดเหตุ (n=168)

การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เครื่องมือ / อุปกรณ์ มีการเตรียมพร้อมและเพียงพอ		
เพียงพอ	112	66.66
ไม่เพียงพอ	56	33.33
รวม	168	100
2. บุคลากรมีการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุ		
เพียงพอ	107	63.69
ไม่เพียงพอ	61	36.30
รวม	168	100

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการเตรียมความพร้อมก่อน เกิดเหตุ (n=168) (ต่อ)

การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. มีการรณรงค์เพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ภัยแล้ง		
เพียงพอ	66	39.28
ไม่เพียงพอ	102	60.71
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า อบต. มีการจัดเตรียมความพร้อม ด้าน เครื่องมือ/อุปกรณ์ อย่างเพียงพอ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาคือ บุคลากรมีการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุภัยแล้ง ร้อยละ 63.69 ในส่วนของการรณรงค์เพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ภัยแล้ง ร้อยละ 60.71 เห็นว่ายังไม่เพียงพอและทั่วถึง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการดำเนินการขณะ เกิดเหตุภัยแล้ง (n=168)

การดำเนินการขณะเกิดเหตุภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ทันเหตุการณ์และเพียงพอ		
เพียงพอ	128	76.19
ไม่เพียงพอ	40	23.80
รวม	168	100
2. งบประมาณช่วยเหลือจากรัฐกรณีผู้ประสบภัยแล้ง		
เพียงพอ	91	54.16
ไม่เพียงพอ	77	45.83
รวม	168	100
3. มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจกรณีเกิดภัยแล้ง		
เพียงพอ	101	60.11
ไม่เพียงพอ	66	39.28
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่หน้าอบต.ทันต่อเหตุการณ์และเพียงพอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมาคือ มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจกรณีเกิดภัยแล้ง ร้อยละ 60.11 และงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐกรณีผู้ประสบภัยแล้งเพียงพอแล้ว ร้อยละ 54.16 ในขณะที่ร้อยละ 45.83 เห็นว่างบประมาณช่วยเหลือจากรัฐกรณีผู้ประสบภัยแล้งยังไม่เพียงพอ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพการดำเนินการหลัง เกิดเหตุภัยแล้ง (n=168)

การดำเนินการหลังเกิดเหตุภัยแล้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีการสำรวจความเสียหายของผู้ประสบภัย		
เพียงพอ	52	30.95
ไม่เพียงพอ	116	69.04
รวม	168	100
2. มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย		
เพียงพอ	58	34.52
ไม่เพียงพอ	110	65.47
รวม	168	100
3. มีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยแล้ง		
เพียงพอ	77	45.83
ไม่เพียงพอ	91	54.16
รวม	168	100

ข้อมูลจากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เกิดปัญหาการสำรวจความเสียหายของผู้ประสบภัย มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.04 รองลงมาคือ การติดตามประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ร้อยละ 65.47 และการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยแล้งที่ไม่เพียงพอและทั่วถึง ร้อยละ 54.16 ตามลำดับ

ผลการศึกษา (จากการศึกษาเอกสารข้อมูล ช่วงเวลา พ.ศ. 2553-2554)

นอกจากผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้ศึกษายังได้ทำการศึกษาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วน โดยในส่วนการศึกษาเอกสาร ปรากฏผลดังนี้

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ แผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหายุภัยแล้งในเขตพื้นที่เมื่อเกิดภัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมความพร้อม (ก่อนเกิดภัย)

องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด โดยให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคน รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมืออุปกรณ์ ให้พร้อมตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

2. ขั้นตอนขณะเกิดภัย

การรับแจ้งเหตุและประสานงาน มีดังนี้ เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โทร 044-292389 การแก้ไขสถานการณ์ภัยแล้ง เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยแล้ง ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยการและประสานกับหน่วยงานต่างๆ เข้าดำเนินการช่วยเหลือราษฎร โดยเร่งด่วน ตลอดจนรายงานสถานการณ์ให้อำเภอทราบตามแผนที่กำหนดหากเกินขีดความสามารถให้ร้องขอความช่วยเหลือจากศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

3. ขั้นตอนฟื้นฟูบูรณะ (หลังเกิดภัย)

ให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เขตพื้นที่ที่เกิดภัยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายด้านต่างๆ ให้เข้าสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว ดังนี้

1. กรณีที่มีผู้ได้รับอันตรายต่อสุขภาพ ให้มีการรักษาพยาบาลตามความเหมาะสมจนเป็นปกติ โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารสุขอำเภอ สถานีอนามัย โรงพยาบาล เป็นต้น
2. กรณีเกิดความเสียหายด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และการประกอบอาชีพอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูอาชีพราษฎรตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการ โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ดำเนินการด้านงบประมาณเพื่อป้องกันภัยแล้งในระยะยาว

หน่วยในการปฏิบัติ

ผนวกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ตำบลบัวใหญ่ การเตรียมความพร้อมการป้องกันและแก้ปัญหา ภัยแล้งประจำปี 2555 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการเตรียมการป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จึงขอแจ้งให้ทางผู้นำหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน ได้รับรู้ และดำเนินการเตรียมการป้องกันดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำประปาหมู่บ้าน โดยใช้สถานที่โรงเรียน วัด หรือสถานที่ที่เหมาะสม ที่มีถังน้ำขนาดใหญ่เป็นจุดรับน้ำและแจกจ่ายน้ำ

2. แต่งตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย

2.1	กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	เป็นหัวหน้าศูนย์
2.2	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	เป็นกรรมการ
2.3	ผู้แทนโรงเรียนอันเป็นที่ตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำ	เป็นกรรมการ
2.4	ผู้แทนวัดอันเป็นที่ตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำ	เป็นกรรมการ
2.5	คณะกรรมการหมู่บ้าน	เป็นกรรมการ

มีหน้าที่ ควบคุมดูแลการแจกจ่ายน้ำเพื่อบูรณาการใช้น้ำร่วมกันทั้งราษฎรในหมู่บ้าน วัด โรงเรียนอย่างเพียงพอและทั่วถึง เร่งสำรวจ ตรวจสอบ ทำความสะอาดถังน้ำกลางประจำหมู่บ้าน โดยซ่อมแซมจุดรั่วซึม เปลี่ยนก๊อกที่ชำรุด รวมถึงบ่อน้ำบาดาลและระบบประปาหมู่บ้าน หากพบว่าชำรุดเสียหาย ไม่สามารถใช้งานได้ ให้ประสานแจ้งมายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

3. รณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกักเก็บน้ำ และใช้น้ำเพื่ออุปโภค และบริโภค อย่างประหยัด

4. เมื่อเกิดภัยแล้งขึ้นในหมู่บ้าน จำนวนราษฎรและครัวเรือนที่ประสบภัยแล้ง ให้รายงาน ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

5. พื้นที่เกษตรในเขตรับผิดชอบที่ได้รับ ความเสียหายแล้วที่คาดว่าจะเสียหาย โดยตรวจสอบข้อมูล ให้เป็นไปตามความเป็นจริง ถ้าได้รับความเสียหายให้รายงานศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จะได้ประสานข้อมูลกับทางสำนักงานเกษตร อำเภอต่อไป

6. ให้รายงานสถานการณ์ภัยแล้งและการขอความช่วยเหลือมายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จนกว่าสถานการณ์ภัยแล้งจะเข้าสู่ภาวะปกติ

โครงการต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูล ฝ่ายเก็บกักน้ำแก้มลิงเพื่อเก็บกักน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

1. ฝ่ายเก็บกักน้ำ/แก้มลิงที่ก่อสร้าง จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย

- 1.1 แห่งที่ 1 โครงการขุดลอกหนองห้วยโจด
- 1.2 แห่งที่ 2 โครงการขุดลอกหนองคอกควาย
- 1.3 แห่งที่ 3 โครงการขุดลอกลำห้วยใหญ่
 - ข้อมูลแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็ก
 - โครงการซ่อมแซมฝายน้ำล้น บ้านหันเก่า
 - โครงการขุดอ่างเก็บน้ำ โคนหนองคู่

ผลการศึกษา (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.บัวใหญ่)

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม คือ คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จำนวน 16 คน รวม 21 ราย เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้

วิธีการแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้ดำเนินการ โครงการ ดังนี้

1. โครงการจัดทำฝายเก็บกักน้ำ
2. โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำ
3. โครงการซ่อมแซมฝายน้ำล้น

โครงการดังกล่าวข้างต้น มีข้อจำกัดในการดำเนินการดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ มีงบประมาณดำเนินการตามโครงการดังกล่าวไม่เพียงพอ เฉพาะงบประมาณรายจ่ายเงินเดือน ค่าตอบแทนบุคลากรก็จะเกิน 40% แล้ว ซึ่งบางปี ตั้งงบประมาณภัยแล้งไว้ แต่ความรุนแรงของภัยแล้งในแต่ละปีไม่เท่ากันทำให้งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก

แนวทางการแก้ไข

ต้องมีการสำรวจและวางแผนรองรับแต่ละช่วงของภัยแล้งแล้วประเมินความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และมีการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก เช่น ป้องกันภัยจังหวัด กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน หรือจากรัฐบาลกรณีเร่งด่วน

2. ข้อจำกัดด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการมีน้อยไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ขนาดเล็ก จึงต้องพึ่งพาจากหน่วยงานภายนอก เช่น เทศบาล อำเภอ จังหวัด ซึ่งการดำเนินการก็ล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ มีเพียง 6 ราย เท่านั้นที่บอกว่าไม่มีข้อจำกัดด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์

แนวทางการแก้ไข

ต้องตั้งงบประมาณสำหรับจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง เช่น โถงน้ำ ถังน้ำ ขุดบ่อบาดาล เป็นต้น สำหรับเครื่องจักรกลหนักก็ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานข้างเคียง หรือดำเนินการจ้างเหมาเอกชนที่มีความชำนาญและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เหมาะสม

3. ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการภายใต้อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ไม่มีข้อจำกัดด้านนี้เพราะการบริหารจัดการภัยแล้งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. และความต้องการของประชาชน แต่จะมีบ้างในส่วนของในทางปฏิบัติบางครั้งติดเงื่อนไขระเบียบข้อกฎหมายที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

แนวทางการแก้ไข

ต้องมีการจัดเตรียมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น เทศบาล อำเภอ จังหวัด อบต. ควรจะส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองก่อนที่จะขอหรือรอรับความช่วยเหลือจาก อบต. อย่างเดียว หรือร่วมกันแก้ไขปัญหามาแบบองค์รวมอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

4. ข้อจำกัดด้านบุคลากรทั้ง เจ้าหน้าที่ อบต. ฝ่ายปกครอง ฝ่ายการเมือง ผู้นำชุมชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ในด้านบุคลากรไม่มีปัญหา ฝ่ายการเมืองให้ความสำคัญและเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหา ฝ่ายปกครองประสานความร่วมมือเป็นอย่างดีทำให้ข้อมูลผู้นำชุมชนอำนวยความสะดวกกับทุกฝ่ายในการลงพื้นที่

5. ข้อจำกัดด้านการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อมีการร้องขอ เพียงแต่ตั้งใช้ระยะเวลาในการประสานความร่วมมือซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร มีเพียง 3 รายที่บอกว่ามีข้อจำกัดในการประสานงาน เนื่องจากการประสานระหว่างหน่วยงานทำให้เกิดความล่าช้าจากระเบียบต่าง ๆ ของทางราชการ ซึ่งบางครั้งมีขั้นตอนมากเกินไป ตลอดจนหน่วยงานอื่นและมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัด

แนวทางการแก้ไข

ต้องมีการวางแผนการประสานงานที่เป็นขั้นตอนเมื่อความสะดวกรวดเร็วในทางปฏิบัติ อาจประสานด้วยวาจาหรือใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวก่อนแล้วดำเนินการด้านหนังสือ หรือเอกสารภายหลัง

6. ข้อจำกัดด้านความร่วมมือกับประชาชน ชุมชนในพื้นที่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดในการประสานงานกับประชาชนเพราะประชาชนเป็นผู้ได้ผลประโยชน์โดยตรง ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอมา มีเพียง 1 ราย ที่บอกว่า บางครั้งประชาชนหนึ่งเฉยไม่ให้ออกมาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทำให้ อบรม. ไม่ทราบข้อมูลและรายละเอียด จึงทำให้แก้ไขปัญหาไม่ทันการณ์

แนวทางการแก้ไข

ต้องประสานทำความเข้าใจกับประชาชน ให้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมา จากการดำเนินการด้วย จะได้ร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหา

7. ข้อจำกัดด้านความร่วมมือจากภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากภาคเอกชนยังมีน้อยมาก โยนให้เป็นที่หน้าของ อบต. ในการดำเนินการ เกิดข้อจำกัดในการดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจและจัดส่งเอกสารเพราะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร

แนวทางการแก้ไข

แจ้งประชาสัมพันธ์รณรงค์การมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ ทุกภาคส่วน ประสานข้อมูลผู้ประสบภัยให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนถึงจำนวนและความรุนแรงของความเสียหายเพื่อแจ้งข้อมูลให้หน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างเที่ยงตรง

แนวทางการประสานความร่วมมือจากองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมถึงแนวทางการประสานความร่วมมือจากองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง พอสรุปได้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบตามแผนที่วาง ทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เพื่อให้ประชาชนเดือดร้อนน้อยที่สุด
2. ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญกับปัญหา ก่อน ผู้นำชุมชนต้องอุทิศตนสำรวจความเดือดร้อนตามสภาพความเป็นจริง อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระบบจัดทำเอกสาร การประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว
3. จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภัยแล้ง และฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้และเตรียมความพร้อมของ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ
4. จัดหาแหล่งน้ำ ขุดลอกคลอง ฝาย ห้วย ที่ตื้นเขิน
5. ซ่อมแซมฝายน้ำล้นที่ชำรุด
6. ซ่อมคันคูห้วยต่าง ๆ ที่ชำรุด
7. เตรียมรถน้ำไว้แจกจ่ายน้ำในกรณีเร่งด่วน
8. ประสานความร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ในการดำเนินการป้องกัน การแก้ไข และการเยียวยาผู้ประสบภัย
9. ลงพื้นที่จริง สำรวจพื้นที่ ทางน้ำ และสอบถามชาวบ้านเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง มาประกอบการบริหารจัดการ
10. ต้องมีแผนการดำเนินการบริหารจัดการภัยแล้งที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาการดำเนินการ ผลกระทบ ปัญหา ข้อจำกัด ด้านจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และทำการเก็บข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันได้ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 168 คน ในส่วนการสัมภาษณ์ได้ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม คือ คณะผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ จำนวน 16 คน และได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.78 เพศหญิง ร้อยละ 48.21 มีอายุโดยเฉลี่ย 53 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช./ปวส. ร้อยละ 51.19 รองลงมาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 40.47 อาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 74.40 รับจ้าง ร้อยละ 13.69 ค้าขาย ร้อยละ 8.33 รับราชการ ร้อยละ 2.97 ตามลำดับ

2) ผลกระทบของปัญหากล้วยแล้งต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ

จากการสอบถามข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน เกี่ยวกับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และด้านการจัดการ จากปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ พบว่าด้านบุคลากร กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.54 เห็นว่าบุคลากรของ อบต. มีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือประชาชน มีเจ้าหน้าที่ออกมาแนะนำวิธีป้องกัน

ประชาชน ร้อยละ 55.95 เห็นว่า ยังให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน ในขณะที่ร้อยละ 44.04 เห็นว่า ให้ความช่วยเหลือทั่วถึงทุกครัวเรือน ด้านงบประมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าเมื่อเกิดภัยแล้งแล้วประชาชนขาดรายได้ ร้อยละ 79.76 และร้อยละ 56.54 เห็นว่างบประมาณช่วยเหลือจากรัฐ ภาครัฐภัยแล้งยังไม่เพียงพอ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 77.97 เห็นว่า ภัยแล้งทำให้ผลิตผลและวัสดุอุปกรณ์ได้รับความเสียหาย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.95 ทราบว่าพื้นที่ตนเองอาศัย เป็นพื้นที่ประสบภัยแล้ง ขณะที่ ร้อยละ 44.04 ไม่ทราบว่าพื้นที่ตนเองอาศัยเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้ง ด้านการจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 52.38 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ขณะเกิดเหตุภัยแล้ง ยังล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของ ประชาชน ในขณะที่ร้อยละ 47.61 เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วน ตำบลบัวใหญ่ รวดเร็วแล้ว

3) ความคิดเห็นของประชาชนต่อวิธีการจัดการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ของ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิด เหตุ

จากการสอบถามข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 168 คน ความคิดเห็นของประชาชนต่อ วิธีการจัดการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ด้านการ เตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ พบว่า อบต. มีการจัดเตรียมความพร้อมด้านเครื่องมือ /อุปกรณ์ อย่างเพียงพอ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาคือ บุคลากรมีการเตรียมความพร้อมเผชิญ เหตุภัยแล้ง ร้อยละ 63.69 ในส่วนของการรณรงค์เพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ภัยแล้ง ยัง เป็นปัญหา ร้อยละ 60.71 เห็นว่ายังไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ขณะเกิดเหตุ พบว่า การให้ความ ช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ อบต.ทันต่อเหตุการณ์และเพียงพอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมา คือ มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจกรณีเกิดภัยแล้ง ร้อยละ 60.11 และงบประมาณช่วยเหลือ จากรัฐกรณีผู้ประสบภัยแล้งเพียงพอแล้ว ร้อยละ 54.16 ในขณะที่ร้อยละ 45.83 เห็นว่างบประมาณ ช่วยเหลือจากรัฐกรณีผู้ประสบภัยแล้งยังไม่เพียงพอ หลังเกิดเหตุ พบว่า เกิดปัญหาการสำรวจความเสียหายของผู้ประสบภัยที่ไม่ทั่วถึง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.04 รองลงมาคือ การติดตาม ประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ร้อยละ 65.47 และการช่วยเหลือเยียวยา ผู้ประสบภัยแล้งที่ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ร้อยละ 54.16 ตามลำดับ

ในส่วนการศึกษาข้อมูลเอกสาร คือ แผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งของ องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ว่า องค์การ บริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่เมื่อ เกิดภัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ขั้นตอน คือ

บริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหากภัยแล้งในเขตพื้นที่เมื่อเกิดภัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมความพร้อม (ก่อนเกิดภัย)
2. ขั้นตอนขณะเกิดภัย
3. ขั้นตอนฟื้นฟูบูรณะ (หลังเกิดภัย)

นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขภัยแล้ง ได้แก่ 1. ฝ่ายเก็บกักน้ำ/แก้มลิงที่ก่อสร้าง จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย โครงการขุดลอกหนองห้วยโจด โครงการขุดลอกหนองคอกควาย โครงการขุดลอกลำห้วยใหญ่ โครงการซ่อมแซมฝาย

น้ำล้น บ้านหันเก่า โครงการขุดอ่างเก็บน้ำโคกหนองคู เป็นต้น

4) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คณะผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่

เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยได้คิดดำเนินการโครงการ ดังนี้ 1. โครงการจัดทำฝายเก็บกักน้ำ 2. โครงการขุดลอกอ่างเก็บน้ำ 3. โครงการซ่อมแซมฝายน้ำล้น ทำให้ผู้ศึกษาได้ค้นพบปัญหา ข้อขัดในการดำเนินการโครงการ ในหลายเรื่องสามารถสรุปจากข้อมูลทั้งหมด ได้ดังนี้

1) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ แนวทางการแก้ไข ต้องมีการสำรวจและวางแผนรองรับแต่ละช่วงของภัยแล้งแล้วประเมินความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และมีการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก เช่น ป้องกันภัยจังหวัด กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน หรือจากรัฐบาลกรณีเร่งด่วน

2) ข้อจำกัดด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการ แนวทางการแก้ไข ต้องตั้งงบประมาณสำหรับจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง เช่น โองน้ำ ถังน้ำ ขุดบ่อบาดาล เป็นต้น สำหรับเครื่องจักรกลหนักก็ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานข้างเคียง หรือดำเนินการจ้างเหมาเอกชนที่มีความชำนาญและมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เหมาะสม

3) ข้อจำกัดด้านความร่วมมือจากภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ แนวทางการแก้ไข แจ้งประชาสัมพันธ์รณรงค์การมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างบูรณาการทุกภาคส่วน ประสานข้อมูลผู้ประสบภัยให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนถึงจำนวนและความรุนแรงของความเสียหาย เพื่อแจ้งข้อมูลให้หน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างเที่ยงตรง

2. ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญกับปัญหาก่อน ผู้นำชุมชนต้องอุทิศตนสำรวจความเดือดร้อนตามสภาพความเป็นจริง อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาดังแต่ระบบจัดทำเอกสาร การประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว

3. จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภัยแล้ง และฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้และ เตรียมความพร้อมของ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

4. จัดหาแหล่งน้ำ ขุดลอกคลอง ฝาย ห้วย ที่ดินเงิน

5. ซ่อมแซมฝายน้ำล้นที่ชำรุด

6. ซ่อมคันคูห้วยต่าง ๆ ที่ชำรุด

7. เตรียมรถน้ำไว้แจกจ่ายน้ำในกรณีเร่งด่วน

8. ประสานความร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ในการดำเนินการป้องกัน การแก้ไข และการเยียวยาผู้ประสบภัย

9. ลงพื้นที่จริง สำรวจพื้นที่ ทางน้ำ และสอบถามชาวบ้านเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง มาประกอบการบริหารจัดการ

10. ต้องมีแผนการดำเนินการบริหารจัดการภัยแล้งที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ

อภิปรายผล

การศึกษาการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ที่มีอยู่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ให้ดีขึ้น สามารถปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทำให้ทราบถึงรูปแบบ และขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาว่ามีลักษณะ อดทน.ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชน ซึ่งเป็นการบูรณาการ การทำงานร่วมกัน เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดย อดทน.บัวใหญ่ มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้งในเขตพื้นที่เมื่อเกิดภัย ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนเตรียมความพร้อม(ก่อนเกิดภัย) 2. ขั้นตอนขณะเกิดภัย 3. ขั้นตอนฟื้นฟูบูรณะ(หลังเกิดภัย)และมีมาตรการและแนวทางการจัดการพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งสามารถแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะสั้น จะดำเนินการในฤดูแล้งหรือช่วงที่เกิดภัยแล้งขึ้นเป็นการเฝ้าระวังและติดตามและเตือนภัยล่วงหน้าบริเวณพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งส่วนใน ระยะยาว

นั้นเป็นการเสนอแนะแนวทางการป้องกันและการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์

ในการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ นอกจากจะทำให้ผู้ศึกษาทราบถึงแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ที่ผ่านมาแล้ว ยังทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงปัญหา และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินการของ อบต. โดยเฉพาะข้อจำกัดเรื่องงบประมาณที่มีจำกัดไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ข้อจำกัดเรื่องเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการมีน้อยไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ขนาดเล็ก ไม่มีเครื่องจักรขนาดใหญ่ ข้อจำกัดเรื่องการจัดการ ในการสำรวจความเสียหายของผู้ประสบภัย การติดตามประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ หลังเกิดเหตุภัยแล้ง ยังล่าช้า ไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน ไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ ทะนงศักดิ์ วิงวอน (2551) ได้ศึกษา มาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 10 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า เกิดการขาดแคลนงบประมาณและการขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ล่าช้าและไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งของประชาชนในพื้นที่รวมทั้งไม่มีการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐหน่วยงานเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชาวบ้านผู้ประสบปัญหาภัยแล้ง ส่วนข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการภายใต้อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีข้อจำกัดด้านนี้เพราะการบริหารจัดการภัยแล้งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. และความต้องการของประชาชน เช่นเดียวกับ ข้อจำกัดด้านบุคลากรทั้ง เจ้าหน้าที่ อบต. ฝ่ายปกครอง ฝ่ายการเมือง ผู้นำชุมชน ก็ไม่มีปัญหา หรือ ข้อจำกัดด้านนี้ เพราะฝ่ายการเมืองคือผู้บริหารให้ความสำคัญและเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหา ฝ่ายปกครองประสานความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล ผู้นำชุมชนก็อำนวยความสะดวกกับทุกฝ่ายในการลงพื้นที่ สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ ศักรินทร์ ปัญญาเบกษา (2553) ได้ศึกษา การเมืองในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ภัยแล้ง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายและงบประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ นั้น เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ตามคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และตามคำสั่งคณะกรรมการลุ่มน้ำปิง จากการศึกษาผลกระทบของการเมืองที่มีผลต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้ง พบว่า การเมืองในระดับชาติมีอิทธิพลต่อการทำงานของคณะทำงาน ลุ่มน้ำปิง ส่วนการเมืองใน

จัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ นั้น เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ตามคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และตามคำสั่งคณะกรรมการลุ่มน้ำปิง จากการศึกษาผลกระทบของการเมืองที่มีผลต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้ง พบว่า การเมืองในระดับชาติมีอิทธิพลต่อการทำงานของคณะทำงาน ลุ่มน้ำปิง ส่วนการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น ไม่มีผลต่อทั้งการทำงานและงบประมาณของคณะทำงานลุ่มน้ำปิงระดับจังหวัดนครสวรรค์ และจากการศึกษาพบว่าไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ใดที่จะเข้ามามีผลกระทบต่อการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำปิง ระดับจังหวัดนครสวรรค์ ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ภัยแล้ง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ที่ต้องทำการปรับปรุง และได้รับทราบข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่มุมมองของผู้ให้บริการ(กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์) และแง่มุมมองของผู้รับบริการ (กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม) ซึ่งผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเอกสาร งานวิจัยต่างๆ เพิ่มเติม นำมาสู่การสร้างแนวทางในการพัฒนาการวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การวางแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ มีความชัดเจนและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร อบต. ควรมีการกำหนดนโยบายในการการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ดังนี้

- 1) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งในพื้นที่
- 2) ผู้บริหารต้องมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการภัยแล้งที่ชัดเจน
- 3) จัดสรร และจัดหางบประมาณในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ในแต่ละปีงบประมาณ ให้เพียงพอต่อการให้บริการประชาชนผู้ประสบภัย
- 4) เน้นการทำงานเชิงรุก ลงพื้นที่จริงเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน
- 5) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการใช้น้ำ และจัดสรรน้ำ ให้เหมาะสมและเป็นธรรม โดยประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมพิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนติดตาม ประเมินผล เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีการปรับปรุงฟื้นฟูและบูรณะรักษาแหล่งน้ำ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น และเพิ่มจำนวนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภค

7) จัดทำแผนแม่บทการจัดการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งในพื้นที่อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติงานในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ต้องมีแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ โดยต้องมีความชัดเจนในทางปฏิบัติ ซึ่งอาจแบ่งขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนเกิดเหตุ

1.1 การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร จัดประชุมของกลุ่มบุคลากรเพื่อชี้แจงและมอบหมายภารกิจที่ต้องปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุ พร้อมทั้งแนะนำ ฝึกอบรมให้ความรู้ และทบทวนหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้พร้อมต่อการปฏิบัติ

1.2 การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ รถบรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมืออุปกรณ์ที่หน่วยงานมีอยู่ ให้พร้อมรองรับเหตุ ตลอดจนรายการเครื่องจักรกลหนักที่ต้องประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

1.3 มีการเตือนภัยล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเพาะปลูกพืชเพื่อให้เกษตรกรได้มีการวางแผนให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ เฝ้าระวังพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งซ้ำซากเป็นพิเศษแก่ประชาชนทราบ

1.4 รณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกักเก็บน้ำ และใช้น้ำเพื่ออุปโภค และบริโภค อย่างประหยัด

1.5 สำรวจอ่างเก็บน้ำ เช่น สระน้ำ ทำนบ เขื่อนฝาย และสำรวจบ่อบาดาลเพื่อการเตรียมแหล่งน้ำไว้ในช่วงฤดูแล้ง ตามความเหมาะสมตาม จำนวนประชาชน ที่ต้องการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค

2. ขั้นตอนขณะการเกิดภัยแล้ง

2.1 จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการช่วยเหลือประชาชน เช่น จากเทศบาล อำเภอ จังหวัด กรมชลประทาน ป้องกันภัยจังหวัด เป็นต้น

2.2 จัดตั้งศูนย์แจกจ่ายน้ำประปาหมู่บ้าน โดยใช้สถานที่โรงเรียน วัด หรือสถานที่เหมาะสมที่มีถังน้ำขนาดใหญ่เป็นจุดรับน้ำและแจกจ่ายน้ำ

2.3 ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงในการการประสานความช่วยเหลือจากหน่วยเหนือต่อไป

2.4 มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงแผน ขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือของทางราชการ รวมทั้งปฏิบัติการทางจิตวิทยเพื่อให้ประชาชน

2.5 ประสานทางผู้นำหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ให้รายงานผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากภัยแล้ง ทั้งด้านการเกษตร การขาดแคลนน้ำ มายังศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป

2.6 กรณีที่เกินขีดความสามารถ ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ภัยแล้งได้ ให้รายงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองอำนาจการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนชั้นเหนือขึ้นไป กองอำนาจการป้องกันภัยฝ่ายเรือนเขตท้องที่ใกล้เคียง หรือหน่วยงานสนับสนุนอื่น

3. ขั้นตอนหลังจากเกิดภัยแล้ง

3.1 มีการสำรวจ ประเมินผล และจัดทำบัญชีผู้ประสบภัยแล้ง เพื่อช่วยเหลือเยียวยา

3.2 กรณีเกิดความเสียหายด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้ช่วยเหลือฟื้นฟูอาชีพราษฎรตามระเบียบ และหลักเกณฑ์ของทางราชการ ตลอดจนประสานความช่วยเหลือจากหน่วยเหนือ

3.3 ดำเนินการด้านงบประมาณเพื่อป้องกันปัญหาภัยแล้งในระยะยาว โดยเน้นการจัดทำระบบประปาหมู่บ้าน การขุดเจาะบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้นเป็นหลัก พื้นที่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ให้พิจารณาจัดสร้างทำแบบกักเก็บน้ำ หากไม่สามารถดำเนินการโดยวิธีดังกล่าวได้ในบางพื้นที่มีปัญหาด้านคุณภาพน้ำให้ดำเนินการสร้างกั้นกักเก็บน้ำในรูปแบบต่าง ๆ ทดแทน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- การวางแผนบริหารจัดการน้ำ. (2555). ข่าวกระทรวง (ธีระ วงศ์สมุทร). (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.thaigov.go.th/th/news-ministry/-27/1/2012.html>. [12/04/2555]
- กรมทรัพยากรน้ำ. (ศิริพงษ์ หังสพฤกษ์). บทความ(ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.dwr.go.th/news/2/news-2-0-3620.html>. [15/05/2555]
- ทงนงศักดิ์ วิงวอน. (2551). มาตรการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 10 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ไพบุตย์ เจริญทรัพย์. (2534). การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นวคนก จำกัด.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ ฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ภัยแล้ง. (2555). บทความ. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http://icare.kapook.com/content_detail.php?t_id=0&id=1255. [01/04/2555]
- มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ. หลักปฏิบัติการจัดการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง (ปราชญ์ ไ้มักัด). บทความ(ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.paipibut.org/view.php?dataid=2699>. [19/05/2555]
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.
- ยศพนธ์ ทัพพระจันทร์. (2553). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. รายงานผลการวิจัย.
- ศักรินทร์ ปัญญาเบกษา. (2553). การเมืองในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของคณะทำงานลุ่มน้ำปีระดับจังหวัดนครสวรรค์เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ภัยแล้ง.
- สำนักงานป้องกันภัยธรรมชาติและความเสี่ยงทางการเกษตร. บทความ. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก. http://irw101.idd.go.th/lib/topic4_old.php?page=12. [03/05/2555]

อภิชัย พันธเสน. (2539). แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

อรพินท์ สพโชคชัย. (2538). การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2538 ณ โรงแรมแอมบาสเคอร์ซิตี จอมเทียน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ต้นฉบับไม่มีหน้า 61-77

ตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำคำ (ต่อ)

ที่	สภาพแวดล้อมภายใน(จุดแข็ง)	ใช่	ไม่ใช่
3	มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นเป็นเอกลักษณ์		
4	ชุมชนมีผลผลิตทางการเกษตรที่มีชื่อเสียง เช่น เส้นหมี่น้ำคำ, แดงโม		
5	แหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี		
	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน		
6	การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านเดินทางได้หลายวิธี		
7	การคมนาคมมีความสะดวกสบายสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย		
8	การจัดทำป้ายบอกทางหรือประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว		
9	ระบบสาธารณูปโภคและระบบสื่อสาร เช่น ไฟฟ้า ,น้ำประปา ,โทรศัพท์		
10	มีรถเก็บขยะมูลฝอยและมีการนำขยะไปฝังกลบ		
11	มีการเตรียมการป้องกันและดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว		
	ด้านการบริการการท่องเที่ยว		
12	มีการบริการที่พักค้างแรมที่เหมาะสม		
13	มีการบริการร้านอาหารที่เพียงพอ		
14	มีการบริการจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก		
15	มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เช่น การแสดง ,การสาธิต		
16	มีร้านขายของชำภายในชุมชน		
	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น		
17	ประชาชนร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว		
18	ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		
19	ชุมชนมีค่านิยมร่วมกัน เช่น การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ		
20	มีคณะกรรมการหมู่บ้านรับผิดชอบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว		
	ข้อเสนอแนะจุดแข็งเพิ่มเติม		

ตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำคำ (ต่อ)

ที่	สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน)	ใช่	ไม่ใช่
	ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว		
21	ทรัพยากรป่าไม้ลดน้อยลง เนื่องจากความแห้งแล้ง		
22	แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เนื่องจากไม่ได้รับการฟื้นฟู		
23	การท่องเที่ยวมีเฉพาะเชิงเกษตรและเชิงวัฒนธรรมไม่หลากหลาย		
24	ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		
	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน		
25	ถึงขยะมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ		
26	มีระบบระบายน้ำเสียในชุมชน		
27	ระบบน้ำประปาไม่ไหลทั่วถึง		
28	แหล่งท่องเที่ยวบางจุด ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่		
	ด้านการบริการการท่องเที่ยว		
29	ถนนบางจุดที่สำคัญชำรุดทรุดโทรม		
30	สถานพยาบาลอยู่ห่างไกลจากชุมชน		
31	อุปกรณ์อำนวยความสะดวกของที่พักรมมีจำนวนจำกัด		
32	ไม่มีบริการด้านมัคคุเทศก์หรือคนนำเที่ยว		
33	ความไม่พร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น อาหารชาวต่างชาติ		
34	ไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้		
35	ไม่มีคู่มือหรือเอกสารบริการนักท่องเที่ยว		
36	ไม่มีบริการด้านห้องน้ำสาธารณะ		
37	ไม่มีจุดบริการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว		
38	ไม่มีพื้นที่จอดรถให้นักท่องเที่ยว		
	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น		
39	มีประชาชนเพียงบางกลุ่มที่เข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว		
40	ประชาชนทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง , จุดไฟเผาขยะทำให้เกิดมลพิษ		
41	ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน		
42	ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว		
43	ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในฟื้นฟูอนุรักษ์ธรรมชาติ		

ตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำจ๋า (ต่อ)

ที่	สภาพแวดล้อมภายนอก(โอกาส)	ใช่	ไม่ใช่
	ด้านเศรษฐกิจ		
44	การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้มีการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น		
45	นักท่องเที่ยวต่างชาตินำเงินมาใช้ในหมู่บ้านมากขึ้น		
46	อัตราดอกเบี้ยที่ถูกทำให้เกิดการลงทุนด้านการท่องเที่ยวในชุมชน		
47	การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดการจ้างงานภายในชุมชน		
	ด้านนโยบายการท่องเที่ยวและชุมชน		
48	นโยบายส่งเสริมงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน		
49	การเปิดประชาคมอาเซียนเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว		
50	นโยบายด้านเศรษฐกิจพอเพียงการกระตุ้นให้มีแหล่งท่องเที่ยว		
51	ประชาชนตื่นตัวตามนโยบายของภาครัฐ		
52	รัฐมีนโยบายเพิ่มค่าครองชีพปริญญาตรี 15,000 บาท ค่าแรง 300 บาท		
	ด้านสภาพสังคม		
53	แหล่งท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้สังคมหันมาสนใจมากขึ้น		
54	คนไทยมีความเชื่อทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น		
55	กระแสนิยมในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		
56	หมู่บ้านใกล้เคียงไม่มีการพัฒนา		
	ด้านการตลาด		
57	แหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำอำเภอทำให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น		
58	บริเวณใกล้เคียงมีรีสอร์ททำให้นักท่องเที่ยวแวะเข้ามาเที่ยวชมในชุมชน		
59	สถาบันการศึกษานำนักศึกษามาเรียนรู้ทฤษฎีการเกษตรจากเกษตรกร ข้อเสนอแนะ โอกาสเพิ่มเติม		

ตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำจ๋า (ต่อ)

ที่	สภาพแวดล้อมภายนอก (อุปสรรค)	ใช่	ไม่ใช่
	ด้านเศรษฐกิจ		
60	ค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้ประชาชนลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย		
61	ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น		
	ด้านนโยบายการท่องเที่ยวและชุมชน		
62	นโยบายด้านการท่องเที่ยวไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในชุมชน		
63	การกำหนดแผนงานหรือนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ตรงกับพื้นที่		
64	เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคง และนโยบายรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง		
	ด้านสภาพสังคม		
65	กระแสนิยมของสังคมในปัจจุบันนิยมไปเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้น		
66	สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การท่องเที่ยวชุมชน ไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว		
	ด้านการตลาด		
67	ไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เป็นสากล เช่น เว็บไซต์		
68	การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น		
69	ไม่มีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า		
70	คู่แข่งมีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจมากกว่า		
	ข้อเสนอแนะอุปสรรคเพิ่มเติม		

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

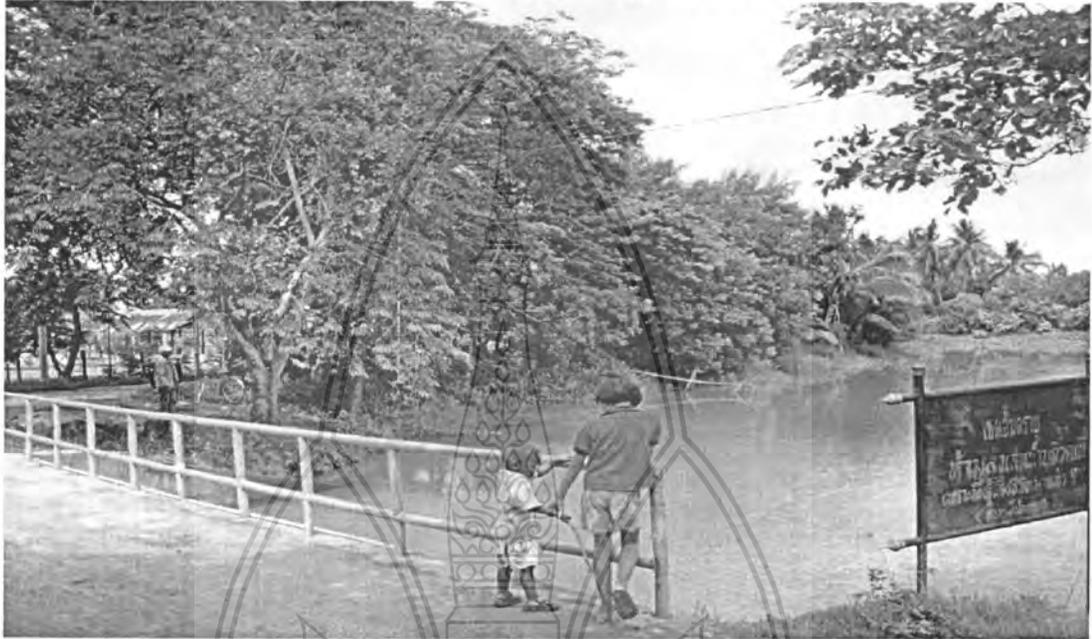

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แสดงรูปภาพการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำคำ
ตำบลโป่งแดง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

รูปภาพที่ 1 จุดแข็ง คือ แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์

รูปภาพที่ 2 ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง

แสดงรูปภาพการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำคำ
ตำบลโป่งแดง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

รูปภาพที่ 3 กิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ การเที่ยวชมสวนส้มโอ

รูปภาพที่ 4 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ จำเอกสนั่น จันทะโคตร เกิดวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2517 ประวัติการศึกษา จบปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถานที่ทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

